

Uloga moneyval-a u sustavu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma

Ćurić, Ivan

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:199:200128>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

PRAVNI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
STUDIJSKI CENTAR ZA JAVNU UPRAVU I JAVNE FINACIJE
STRUČNI POREZNI STUDIJ

Ivan Ćurić

**ULOGA MONEYVAL-a U SUSTAVU SPRJEČAVANJA PRANJA
NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA**

Završni rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Sonja Cindori

Zagreb, srpanj 2022.

Izjava o izvornosti

Ja, Ivan Ćurić, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ivan Ćurić, v.r.

SAŽETAK

Sve veću pozornost suvremenih gospodarstava privlače izazovi koje za sobom povlači fenomen pranja novca, kao i uzroci koji do njega dovode. Kaznenom djelu pranju novca neposredno prethodi drugo kazneno djelo, djelo kojim je stečena nezakonita imovinska korist. Procesom pranja novca i prividnim ozakonjenjem nezakonitog kapitala, te njegovim ulaskom u redovne gospodarske tokove dolazi do negativnih posljedica, kako za gospodarstvo, tako i za društvo u cjelini.

U prvom dijelu ovog rada поближе ćemo se upoznati sa samim fenomenom pranja novca, kada se i pod kojim okolnostima pojavljuje, samim njegovim procesom, fazama kroz koje prolazi, te metodama putem kojih se odvija. Drugi dio rada biti će orijentiran na odgovor međunarodne zajednice na izazove koje pranje novca, ali i financiranje terorizma, predstavljaju suvremenim gospodarstvima.

Jedini ispravan pristup problematici globalnoga karaktera, kao što su to pranje novca i financiranje terorizma, jest pokušaj pronalaska rješenja na globalnoj, odnosno međunarodnoj razini. Tako Skupina za financijsku akciju protiv pranja novca (eng. *Financial action task force*) ili skraćeno FATF predstavlja jednu od najvažnijih međunarodnih organizacija na području suzbijanja pranja novca i financiranja terorizma, a njezine preporuke smatraju se međunarodnim standardom na tom polju.

U tom pogledu, od posebnog interesu ovom radu biti će MONEYVAL – poseban odbor stručnjaka Vijeća Europe za procjenu mjera protiv pranja novca i financiranja terorizma čija je primarna uloga provođenje evaluacija implementacija preporuka FATF-a u nacionalna zakonodavstva država članica Vijeća Europe koje nisu članice FATF-a.

Ključne riječi: pranje novca, sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, FATF, MONEYVAL

SADRŽAJ

1. Uvod	1
2. Pranje novca i financiranje terorizma	3
2.1. Novac.....	3
2.2. Pojam pranja novca i njegov povijesni razvoj	4
2.3. Faze i tipologije pranja novca	9
2.3.1. Faze pranja novca	10
2.3.2. Tipologije pranja novca	11
2.3.2.1. Tipologije pranja novca kod pravnih osoba	12
2.3.2.2. Tipologije pranja novca kod fizičkih osoba	14
3. Međunarodna suradnja u sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma	15
3.1. Međunarodni propisi	16
3.1.1. Konvencije Ujedinjenih Naroda	16
3.1.2. Konvencije Vijeća Europe	17
3.1.3. Direktive Europske Unije.....	17
3.2. Međunarodna tijela.....	18
3.2.1. FATF.....	18
3.2.2. Egmont	19
4. MONEYVAL	20
4.1. Institucionalni kontekst MONEYVAL-a	20
4.2. Povijesni razvoj MONEYVAL-a	21
4.3. Struktura MONEYVAL-a	22
4.4. Rad i djelovanje MONEYVAL-a.....	24

4.4.1. MONEYVAL-ov postupak uzajamnog ocjenjivanja usuglašavanja s preporukama FATF	25
5. Analiza izvješća o petom ciklusu uzajamne procjene RH	28
5.1. Izvješće o uzajamnoj procjeni.....	28
5.1.1. Nacionalna politika i koordinacija SPNFT	30
5.1.2. Pravni sustav i operativna pitanja	32
5.1.3. Financiranje terorizma i financiranje proliferacije	36
5.1.4. Preventivne mjere	39
5.1.5. Nadzor.....	40
5.1.6. Pravne osobe	41
5.1.7. Međunarodna suradnja.....	42
6. Zaključak	43
Literatura.....	46

1.Uvod

Iako je pranje novca kao pravni termin samo po sebi relativno nov pojam, te se u zakonodavnim okvirima prvi puta kao takvo definira osamdesetih godina dvadesetog stoljeća, pranje novca kao čin kakvim ga smatramo danas, odnosno kao „proces jedne ili više kriminalne djelatnosti, kojima je ultimativna namjera i cilj, prikriti ili zametnuti tragove porijekla nezakonito stečenog novca ili dobiti“¹ prema nekim povjesničarima svojim korijenima seže i tisućama godina unazad. Tako Sterling Seagrave u svojoj knjizi *Lords of the rim*, navodi da se u drevnoj Kini, tisuću godina prije nove ere, nije gledalo blagonaklono na trgovce i trgovanje se smatralo pohlepom pa se zbog toga i pojavilo crno tržište, a s njim i prikrivanje zarade na način da su trgovci pretvarali novac u lako pokretnu imovinu i premještali je izvan nadležnosti vlasti i birokracije.

No, obzirom da će se u ovom radu o pranju novca govoriti u kontekstu suvremenoga fenomena globalnih razmjera, radi razumijevanja pranja novca kao takvoga biti će potrebnije dotaknuti se malo bliže, ali i ne manje zanimljive povijesti, te spomenuti čuvenoga Al Caponea, kao i teorije koje upravo njega stavljaju u epicentar početaka razvoja modernog pojma pranja novca i smatraju ga njegovim začetnikom. Narativ o Al Caponeu i vremenu prohibicije tridesetih godina dvadesetog stoljeća u kontekstu pranja novca nužno nas dovodi i do vremena „Kokainskih kauboj“ osamdesetih godina dvadesetog stoljeća koje objašnjava kako je upravo kokain, odnosno „trgovina drogom utrla put prvoj Konvenciji Ujedinjenih naroda protiv nezakonite prodaje opojnih droga i psihotropnih tvari kao prvom sveobuhvatnom međunarodnom sporazumu kojim se kažnjava pranje novca.“²

Uključenost Ujedinjenih Naroda u rješavanju problema epidemije kokaina osamdesetih godina dovoljno govori o svijesti tadašnjega društva o razini štetnosti nezakonite trgovine drogom ali i o potrebi za rješavanjem toga problema na međunarodnoj odnosno globalnoj razini. Osim očitog negativnog utjecaja na zdravlje pojedinca, trgovina drogom za sobom je

¹Iljkić, D. (2015), Pranje novca u domaćem i stranom zakonodavstvu, FIP-Financije i pravo, Vol. 3 No. 1., str. 37, <https://hrcak.srce.hr/file/230039>

²Cindori, S. (2010), Sustav sprječavanja pranja novca, Pravni fakultet, Zagreb, str. 9

povlačila niz popratnih nezakonitih aktivnosti sa štetnim utjecajem na gospodarstvo u cjelini, uključujući raspolaganje nezakonito stečenim novcem, što je između ostalog uključivalo ulaganje istog i u nekretninski biznis. Postoje navodi o milijardama dolara opranih kroz luksuzne nekretnine u Miamiu³. Takva drastična razina problematike prljavog novca neminovno je dovela do uočavanja potrebe za međunarodnim djelovanjem, pa se u skladu s time i postupalo. Tako je na samitu G7 članica održanog u Parizu 1989. osnovan *Financial Action Task Force*(FATF) – svjetski „pas čuvar“ zadužen za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma.⁴

Osim FATF-a, danas postoji niz međunarodnih organizacija i tijela čija je primarna djelatnost sprječavanje pranja novca. Tako primjerice MONEYVAL, (*The Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism*) poseban odbor stručnjaka Vijeća Europe za procjenu mjera protiv pranja novca i financiranja terorizma, predstavlja stalno nadzorno tijelo Vijeća Europe kojem je povjerena zadaća ocjenjivanja usklađenosti nacionalnih zakonodavstava država članica s glavnim međunarodnim standardima za suzbijanje pranja novca i financiranja terorizma i učinkovitosti njihove provedbe, kao i zadaća davanja preporuka nacionalnim tijelima u pogledu potrebnih poboljšanja njihovih sustava.⁵ Tako u skladu sa svojom zadaćom MONEYVAL nadzire i sustav sprječavanja pranja novca Republike Hrvatske, te daje određene smjernice i naputke za njegovo unaprjeđenje. Upravo će nam to biti od posebnog interesa u ovom radu, a naročito posljednje izvješće vezano za procjenu hrvatskog sustava.

Iako je trud međunarodnih tijela koje se bave problematikom pranja novca evidentan, što kroz njihovu brojnost, što kroz veličinu pojedinih međunarodnih organizacija, proučimo li i drugu stranu statistike nameće se pitanje: „Činimo li dovoljno?“

³McPherson, G. (2017), Floating on a Sea of Funny Money: An Analysis of Money Laundering Through Miami Real Estate and the Federal Government's Attempt to Stop it, University of Miami law school, str. 161., <https://repository.law.miami.edu/umbl/vol26/iss1/8>

⁴Službena stranica Financial Action Task Force (FATF), <https://www.fatf-gafi.org/about/whoweare/>

⁵Službena stranica Council of Europe, <https://www.coe.int/en/web/moneyval/moneyval-brief>

2. Pranje novca i financiranje terorizma

2.1. Novac

Da bi mogli govoriti o pranju novca svakako bi bilo potrebno razumjeti i sami pojam novca u takvome kontekstu. Pojam novca u laičkoj, svakodnevnoj, komunikaciji većinom je uzet zdravo za gotovo - novac je nešto sa čime smo u doticaju svakodnevno, smatramo ga komadom papira ili metala koji predstavlja dio svakodnevne rutine, primjerice prilikom kupovine potrebnih nam stvari, prilikom čega i ne razmišljamo previše o njegovoj pozadinskoj težini i važnosti, o njegovoj suštini i biti – on je jednostavno tu i imamo povjerenje u njega.

No, novac je nešto puno više od dijela svakodnevne rutine pojedinca, te puno više od percepcije novca kao gotovine, odnosno kao komada papira ili metala. „Možda bi bolja definicija novca bila da je on sve ono što je općenito prihvaćeno kao način podmirivanja troškova.“⁶ „Novac je, dakle, zamisao da neki određeni predmet ima vrijednost i da je prihvaćen usvim vrstama razmjene. Kao zamisao, novac može imati bilo koji oblik. U različitim vremenima, na različitim mjestima, novac može biti gotovo sve što se može zamisliti.“⁷ Tako su u prošlosti svrhu novca imale razne stvari koje se moglo naći u ograničenoj količini. To su bile, primjerice, slonove kosti, kitovi zubi, određena potrošna roba kao na primjer sol i duhan, ali i krzna životinja, kao na primjer krzno kune, koje se kao sredstvo razmjene u prošlosti koristilo na hrvatskim prostorima, a po čemu je naposljetku i današnje službeno platežno sredstvo u Hrvatskoj i dobilo ime. Protekom vremena i razvojem tehnologije, novac poprima konkretnije oblike; prve kovanice pojavljuju se u sedmom stoljeću u državi Lidiji u Maloj Aziji, te je sve do XVI. stoljeća kovan ručno do pojave prvih strojeva za kovanje novca. Tijekom renesanse, u Italiji se pojavljuju prve banke i papirnati novac, dok danas, razvojem informacijskih tehnologija svjedočimo pojavama kao što su internetsko bankarstvo i kripto valute.

Noviji javni oblici novca olakšavaju njegovo svakodnevno korištenje, kao što to čine primjerice debitne i kreditne kartice prilikom mnogobrojnih dnevnih plaćanja. Naročito ako se radi o većim iznosima, puno je jednostavnije prisloniti karticu na POS uređaj, nego konstantno imati veliku količinu novčanica u svom posjedu kako bi plaćanja mogli izvršiti.

⁶Cindori, S. (2007), Sustav sprječavanja pranja novca, Financijska teorija i praksa, Vol. 31, No. 1, str. 57, <https://hrcak.srce.hr/file/18861>

⁷Ibid.

No, bez obzira na nove pojavne oblike novca i njihovu praktičnost, sama njihova pojava ne isključuje nužno iz upotrebe starije pojavne oblike.

U kontekstu pranja novca upravo je važno razumijeti brojnost pojavnih oblika novca, kao i istinsku ulogu novca kao osnovnog sredstva razmjene. Obzirom da je glavna odlika procesa pranja novca mijenjanje oblika novca s ciljem prikrivanja njegovog pravog izvora, u samom procesu pranja novca može biti primijenjeno baš sve, počevši od gotovog novca kao novčanica i kovanica, preko plemenitih metala, dijamanta, državnih obveznica i polica osiguranja, pa sve do skupocijenih umjetnina. Osim što noviji pojavni oblici novca olakšavaju svakodnevni život, te im je to primarna svrha, njihova brojnost, zajedno sa starijim pojavnim oblicima nažalost olakšavaju i proces pranja novca, jer „vrste transfera novca u razne oblike ograničene su samo maštom osobe, a ne oblikom u kojem se novac pojavljuje.“⁸

2.2. Pojam pranja novca i njegov povijesni razvoj

„Pranje novca je zamišljeno kao proces jedne ili više kriminalne djelatnosti, kojimaje ulativna namjera i cilj, prikriti ili zametnuti tragove porijekla nezakonito stečenog novca ili dobiti. Taj proces obuhvaća prikrivanje praveprirode i izvora novca, pretvorbu i prijenos imovine u smislu prikrivanja podrijetla odnosnabavu, posjedovanje ili upotrebu imovine proizašle iz kaznenog djela odnosnosudjelovanje, povezanost, pokušaj pomaganja, poticanja te omogućavanje izvršenja bilo koje od navedenih radnji. Može se najkraće definirati kao pretvaranje ilegalno ostvarenedobiti u prividno legalnu.“⁹

Kada je povjesničar Sterling Seagrave u svojoj knjizi „*Lords of the rim*“ opisao povjesni put razvoja prekoceanske ekonomske Kineske moći i utjecaja na modernom tržištu, a posebice na zapadu, možda nije ni sumnjao da će upravo njegovi navodi često biti uzeti za primjer kojima se opisuju prve pojave pranja novca kakvim ga, u suštini, opisuje i definicija iz prethodnog pasusa. Iako je ona suvremenog karaktera, u osnovnome se podudara sa radnjama koje su poduzimali drevni kineski trgovci.

⁸Cindori, S., op. cit. (bilj. 6), str. 57

⁹Iljkić, D., loc. cit.

Prema Seagraveu, ortodoksna stajališta tadašnje političke elite Sjeverne Kine svrstavala su trgovce na najnižemjesto na društvenoj ljestvici i jednačavajući ih sa kriminalcima.¹⁰ Teško stečeno bogatstvo trgovaca i vrijedne zalihe njihovih dobara često su se nalazile na meti tadašnjih vlasti koje za trgovce nisu imale ništa osim prijezira, te bi, nakon što su oni i njihova dobra bili iskorišteni, bili i protjerani na jug, južno od rijeke Yangtze. Upravo je ta tiranija i protjerivanje trgovaca na obale Južne Kine dovela do procvata prekooceanaske trgovine i učinila Južnu Kinu trgovinskim rajem stoljećima kasnije, za vrijeme propasti Han dinastije. Porculan se izvozio na srednji istok, a uvezio se tamjan iz Arabije i Somalije, a svatko tko je stekao bogatstvo trgovinom htio je zametnuti trag svome bogatstvu kako bi izbjegao zadiranje vlasti u to isto bogatstvo. Čak i birokrati i državni službenici potajice su investirali svoj novac u trgovinu, te su često bili više zaokupirani pokušajima da prikirju svoje nečasno stečeno bogatstvo, nego li državičkim poslovima¹¹, a jedina mjesta gdje se trgovina mogla odvijati nesmetano, bez poreza i daleko od očiju vlasti, bile su udaljene i zavučene obalne enklave i luke, ili kako ih Seagrave naziva „*heavens of free enterprise*“ u koja su trgovci krijumčarili svoja luksuzna dobra te njima slobodno, bez uticanja birokratske vlasti, raspolagali na crnom tržištu. Moglo bi se reći da su Seagraveovi „rajevi slobodne trgovine“ zapravo drevna preteča današnjih *Offshore* zona i poreznih oaza, o kojima će više riječi biti u drugom poglavlju ovoga rada.

Ipak, konture pojmu pranja novca kakvime se bavimo danas dale su recentnije pojave i vremenski periodi. Jednim od tih vremenskih perioda smatra se doba prohibicije alkohola u SAD-u, koje je započelo u siječnju 1920. godine, stupanjem na snagu novoga zakona kojim je bila zabranjena proizvodnja i uvoz bilo kojeg alkoholnog pića. U to vrijeme, organizirani kriminal kakvim se smatra danas nije postojao, te se američko „podzemlje“ svodilo na bande predominantno etničkih skupina, primjerice talijanskih, poljskih ili irskih doseljenika i nasilnika, koje su se bavile, uvjetno rečeno, sitnim zločinima kao što su iznuđivanje i lihvaranje. S druge strane, njihovo nezakonito djelovanje često se odvijalo pod okriljem zaštite korumpiranih političara koji su zatvarali oči pred sitnim zločinima etničkih bandi u zamjenu za određene usluge, kao što su zastrašivanje političkih protivnika i pomoć pri

¹⁰Seagrave, S. (1996), *Lords of the Rim*, London, str. 48, <https://archive.org/details/lordsofrim00seag>

¹¹Ibid., str. 68

pridobvanju glasova prilikom izbora.¹² Do 1920. godine, ovaj oblik suradnje politike i kriminala smatran je najvišim stupnjem organiziranosti kriminala u SAD-u.

To se praktično preko noći mijenja stupanjem na snagu novog zakona kojim su sve dotadašnje legalne pivovare i gostione ispale iz posla. Prestankom njihovog djelovanja, netko je morao nadomjestiti njihovu ponudu i utažiti žed stanovništva. U tom trenutku, nitko nije bio bolje opremljen za uspješno provođenje takvoga zadatka doli uličnih bandi. Iako kao takve nisu bile upućene u određena pravila tržišta i poslovanja, raspolagale su potrebnom silom i vještinom služenja oružjem kako bi mogle odagnati napade na svoje ilegalne gostione od strane protivničkih bandi, ali i kapitalom kojim bi mogle potkupiti korumpirane političare i policiju kako bi na njihovo djelovanje okrenule glavu.

Ulični banditi preko noći su morali postati biznismeni kako bi zadovoljili sve organizacijske potrebe novonastale ilegalne industrije, a to je posljedično dovelo do basnoslovno enormnih ilegalno stečenih prihoda, čak i za današnje pojmove, skoro stotinu godina kasnije. Naime, najbolje o tome govori navod Abadinskoga, kako je upravo „prohibicija omogućila Al Caponeu da izraste iz pozicije uličnog nasilnika do mjesta u Guinnessovoj knjizi svjetskih rekorda kao osoba sa najvećim bruto prihodom ostvarenim od strane fizičke osobe u jednoj godini: 105 milijuna američkih dolara u 1927.“¹³ Kako bi pokušali dočarati magnitudu toga prihoda i staviti ga u perspektivu današnjice, navest ćemo podatak da je 100 milijuna američkih dolara 1927. godine, uzevši u obzir stopu inflacije, vrijedno kao 1.65 milijardi američkih dolara u 2022. godini.

Dakle, stiče se utisak da je u takvim okolnostima, uvjetno rečeno, bilo lako zaraditi novac, a da je veći problem predstavljalo pitanje: „Što dalje sa tolikim novcem?“. Tako se upravo nastanak termina „pranje novca“ veže upravo uz Al Caponea i stotine javnih praonica rublja u njegovu vlasništvu. Naime, „Capone je nezakonit prihod od prodaje alkohola prikazivao kao utržak praonica rublja. U tom je segmentu Capone prošao nekažnjeno.“¹⁴ U to vrijeme na području SAD-a nisu postojali zakoni koji bi određivali pranje novca kao kazneno djelo, te je na poslijetku Capone osuđen zbog izbjegavanja federalnog poreza na dohodak.¹⁵ Iako je porezna evazija često usko vezana uz pranje novca, po pitanju legislative koja je usmjerena na

¹² Abadinsky, H. (1990), *Organized Crime*, Chicago, str. 113, https://archive.org/details/organizedcrime0000abad_k5g9

¹³ Ibid., str 184 - 185

¹⁴ Cindori, S., op. cit. (bilj. 2), str. 8

¹⁵ Mathers, C. (2004), *Crime School: Money laundering*, Buffalo, N.Y., str. 22, <https://archive.org/details/crimeschoolmoney00math>

problematiku sprječavanja pranja novca nije bilo velikih pomaka sve do sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća.

Po tom se pitanju sve iznenada mijenja kada kokain doživljava visok rast popularnosti u Sjevernoj Americi, upravo sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća. Tada je njena neposredna blizina izvoru kokaina učinila Floridu svjetskim centrom aktivnosti pranja novca.¹⁶ O štetnosti utjecaja konzumacije bilo kojeg opijata po organizam pojedinca suviše je dvojiti. No u ovom kontekstu neophodno je pobliže dočarati štetnost kokaina na društvo u cjelini, koja je za sobom povlačila i reakciju društva na tu pošast, uključujući i sprječavanje pranja novca kao jedan od oblika reakcije društva.

Naime, da je Florida bila epicentarpranja kokainskog novca nije nepoznata stvar. Tako se u pojedinim znanstvenim radovima, koji se bave problematikom pranja novca na tom području danas, njihovi autori osvrću na doba osamdesetih godina i procjenjuju da je za vrijeme osamdesetih godina oprano više milijardi američkih dolara samo ulaganjem u poslovanje nekretninama.¹⁷ Za nadaleko poznat krajobraz kakav Miami ima danas, sa prepoznatljivim luksuznim višekatnicama, mnogi smatraju da nebi postojao ni približno kao takav, da nije bilo prljavog novca zarađenog na ilegalnoj trgovini kokainom.¹⁸ Osim nekretninskog poslovanja, pranju novca bila je izložena i trgovina luksuznim dobrima, naročito luksuznim automobilima. Tome u prilog govori novinski članak *United Press International*–a (UPI) iz 1990. godine koji navodi da su auto kuće sa područja Miamia poslovale sa šesterostruko većim iznosima transakcija odrađenih u gotovini, nego li je to bio slučaj sa auto kućama iz susjednih, i po veličini sličnih, gradova, te da je u četiri godine 433 milijuna dolara potrošeno u gotovini samo na automobile. Navodi se također da je DEA (*Drug Enforcement Administration*) 1989. godine u Miamiu zaplijenila 210 milijuna dolara u gotovini i nekretninama. Usporedbe radi, iste godine u New Yorku, gradu sa višestruko većim brojem stanovništva, zaplijenjeno je 95 milijuna dolara. Osim očitih negativnih utjecaja na gospodarstvo uzrokovanih poplavom prljavog novca, teško je zaobići i negativne posljedice na moral društva uzrokovanih javnim, uličnim oružanim sukobima suprotstavljenih skupina trgovaca kokainom. Jedan od prvih u nizu brojnih primjera jest onaj iz 1979. godine, u Dadeland trgovačkom centru u Miamiu, gdje je skupina naoružanih muškaraca u sred bijela dana ispalila nekoliko desetaka hitaca i usmrtila jednog od tada vodećih članova

¹⁶Ibid., str. 22

¹⁷McPherson, G., op. cit. (bilj. 3)

¹⁸Ibid.

kolumbijskog kartela i njegovog tjelesnog čuvara, te ranila pritom i dva djelatnika obližnje trgovine. Policija i očevici s lica mjesta opisali su događaj kao sukob u stilu „divljeg zapada“, te je aktere sukoba jedan od policajaca prozvao „Kokainskim kaubojima“¹⁹, davši im pritom nadimak koji će se zadržati i desetljećima kasnije, te koristiti u opisivanju sudionika brojnih sličnih oružanih sukoba koji su uslijedili ovome.

Sve ove negativne posljedice upućivale su na to da je neophodno poduzeti mjere globalnih razmjera, te je na taj „način nezakonita trgovina drogom utrla put prvoj Konvenciji Ujedinjenih naroda protiv nezakonite prodaje opojnih droga i psihotropnih tvari kao prvom sveobuhvatnom međunarodnom sporazumu kojim se kažnjava pranje novca.“²⁰ Donesena je 1988. godine u Beču, te se stoga često u literaturi na nju referira kao na Bečku konvenciju. „U to je vrijeme predstavljala značajan iskorak u međunarodnom suzbijanju prometa opojnih droga, kao sveobuhvatan sporazum koji zahtjeva poduzimanje preventivnih i represivnih mjera u vezi tog kaznenog djela.“²¹ Upravo je Bečka konvencija među prvima sadržavala i sami izraz „pranje novca“, iako ga člankom 3. definira na indirektan način. Temeljni nedostatak Bečke konvencije sadržavao se u njenoj ograničenosti i usmjerenosti samo na kaznena djela povezana s trgovinom opojnih droga.

Korak dalje odlazi Konvencija Vijeća Europe o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog kaznenim djelom, donesena u Strasbourgu 1990. godine. Iako se okvirnim opisom kaznenog djela pranja novca temeljila na Bečkoj konvenciji, u prvom poglavlju objašnjen je i pojam „glavno kazneno djelo“, odnosno predikatno djelo, kao svako kazneno djelo koje ima za posljedicu nastajanje nezakonitog prihoda, a može biti predmetom kaznenog djela pranja novca. Tako ova konvencija predlaže usvajanje vrlo široke definicije predikatnih djela koja pokrivaju sva kaznena djela, odnosno zauzima takozvani „*all crimes approach*“, što predstavlja važan iskorak u odnosu na Bečku konvenciju i primaran fokus na samo jedno kazneno djelo, odnosno samo na nezakonit promet drogama.

Obzirom na razvoj metoda i tehnika pranja novca, kao i na novonastale globalne prijetnje u obliku terorizma i terorističkih napada, Konvencija Vijeća Europe ažurirana je 2001. godine, a 2005. donesena je u Varšavi, možemo reći njezina nasljednica, odnosno Konvencija Vijeća

¹⁹6 South Florida, 'Dadeland Mall Massacre': Thursday Marks 40th Anniversary of Infamous 'Cocaine Cowboys' Shootout, <https://www.nbcmiami.com/news/local/dadeland-mall-massacre-thursday-marks-40th-anniversary-of-cocaine-cowboys-shootout/127956/>

²⁰Cindori, S., op. cit. (bilj. 2), str. 9

²¹Petrović, T. (2021), Inicijativa međunarodnih organizacija u prevenciji pranja novca i financiranja terorizma, Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja, Vol. 55 No. 107, str. 271, <https://hrcak.srce.hr/file/383572>

Europe o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog kaznenim djelom i o financiranju terorizma. Iako svojim usmjerenjem i fokusom na zamrzavanje, privremeno oduzimanje i konfiskaciju prihoda stečenog kaznenim djelom u svojoj biti ne odudara previše od svoje prethodnice, ona ipak donosi vrijedne novine. „Vidljivo je to već u preambuli, a kasnije i u prvom poglavlju gdje su objašnjeni osnovni termini, u pogledu tretiranja problematike terorističkih akcija kao prijetnje međunarodnom miru i sigurnosti, određivanja financiranja terorizma kaznenim djelom, te značaja prevencije pranja novca i financiranja terorizma.“²²

Uz terorizam, recentna prijetnja globalnoj sigurnosti jest proliferacija oružja za masovno uništenje. „Faktori koji potiču aktere terorizma na korištenje oružja za masovno uništenje mogu se sagledati kroz posljedice njihovog djelovanja u smislu masovnih žrtava.“²³ Termin „proliferacija“ se odnosi na proizvodnju, kupnju, posjedovanje, usavršavanje, izvoz, prekrcaj, posredovanje, prijevoz, prijenos, skladištenje ili uporabu nuklearnog, kemijskog ili biološkog oružja protivno nacionalnom zakonodavstvu ili međunarodnim propisima.²⁴ Pojava nove prijetnje kao što je proliferacija za sobom povlači potrebu za kriminalizacijom djelovanja usmjerenog na financiranje proliferacije. Stoga je preventivno djelovanje na području proliferacije i njenog financiranja regulirano brojnim rezolucijama Vijeća sigurnosti UN-a i preporukama FATF-a. Posljednja revizija Preporuka FATF-a iz 2012. predstavlja zaokret prema prevenciji pranja novca preporučenim mjerama pojačane procjene rizika s naglaskom na financiranje proliferacije, ali i drugih kaznenih djela, kao što su korupcija i porezna kaznena djela.

2.3. Faze i tipologija pranja novca

Dok se pranje novca suštinski može okarakterizirati vrlo jednostavno, navodeći njegovu samu srž, kao prikrivanje nezakonitog izvora prihoda i pokušaj „ozakonjenja“ istih, realnost je puno složenije prirode. „Važno je imati na umu da je pranje novca zapravo proces, vrlo često

²²Cindori, S., op. cit., (bilj. 2), str. 51

²³Cindori, S., et al., Sustav sprječavanja pranja novca: Nove prijetnje globalnoj sigurnosti, Zagreb, 2020, str.62

²⁴Ibid.

iznimno kompleksan, prije nego samostalan i jedinstven čin. Osim toga, perači novca nerijetko posežu za širokom lepezom tehnika, kako bi ostvarili svoj konačni cilj“²⁵.

2.3.1. Faze pranja novca

U stručnoj literaturi koja se bavi problematikom pranja novca, s ciljem opisivanja samog procesa pranja novca, postalo je uobičajeno da se navodi model procesa pranja novca sastavljen od tri faze. Tako prema izvještaju *Australian National Crime Authority*-a iz 1991. idealan model procesa pranja novca obuhvaća čisti prihod od kriminalne aktivnosti u posjedu počinitelja koji će biti usmjeren kroz proces koji će zatrti trag njegovu izvoru, a naposljetku biti vraćen počinitelju, no ovaj put s prividno legitimnim izvorom i spreman za sigurnu daljnju upotrebu. Shodno ovom modelu mogu se razlučiti tri osnovne faze procesa pranja novca, a to su: faza polaganja, faza prikrivanja i faza integracije.

Faza polaganja može se uzeti kao početak procesa pranja novca ulaganjem sredstava, najčešće gotovog novca, u financijski ili nefinancijski sektor. Iznimnu važnost fazi polaganja daje mogućnost otkrivanja pokušaja pranja novca, obzirom da su perači prilikom ulaganja sredstava u financijski ili nefinancijski sustav podložni provjerama identiteta, što nadalje omogućava povezivanje iznimno visokih iznosa pologa, nelogičnosti u poslovanju, kao i ostalih pokazatelja, sa konkretnim fizičkim osobama. Također, raznovrsnost metoda i tehnika pranja novca pogodnih za primjenu u fazi polaganja, dodatno uvećava njezin značaj.

Faza prikrivanja sastoji se od brojnih transakcija kojima se nastoji prikriti pravo podrijetlo novca i sredstava pribavljenih nezakonitim aktivnostima, s krajnjim ciljem da se zametne trag izvoru novca. Često se radi o nekoliko transfera između različitih banaka u isjeckanim iznosima, kako bi se otežalo praćenje sume novca, potom doznačivanje na različita imena u različitim zemljama.

Faza integracije, kako i samo ime nalaže, predstavlja integriranje „opranih“ sredstava u ekonomski i financijski sustav gdje se miješaju s legitimnim izvorima sredstava. Dolazi do reinvestiranja „prljavog novca“ u zakonite djelatnosti, odnosno poslovanje kojim se stiču legitimni prihodi, a nerijetko ova faza završava i kupnjom pokretnina, nekretnina i luksuznih

²⁵Gillmore W. C., (1999), *Dirty money: the evolution of money laundering counter-measures*, Strasbourg, str. 29, <https://archive.org/details/dirtymoneyevolut0000gilm/page/n5/mode/2up>

dobara. Nakon uspješno provedene faze integracije znatno je teže utvrditi podrijetlo novca, naročito ako je iskorišten za pokretanje zakonitih djelatnosti.

Međutim, u novije vrijeme smatra se da se u tom kompleksnom procesu koristi čitav raspon tehnika i metoda u pokušaju što boljeg prikrivanja traga inicijalno prljavog novca. To znači da granice između navedene tri faze pranja novca više nisu jasno definirane i omeđene. Dakle, danas se više ne može govoriti o isključivom postojanju ove tri faze, jer unutar njih postoji još i velik broj podetapa, mikro faza, koje ovise o kompleksnosti pojedinačnog slučaja, odnosno procesa pranja novca.

Njihova jasna podjela danas bi bila samo ograničen pristup problemu u kojemu je moguće koristiti neograničen broj tehnika i metoda ovisno o volumenu sredstava te veličini i opasnosti rizika od otkrivanja. Različitost i kompleksnost procesa pranja novca može tako rezultirati u pojavljivanju samo jedne od gore spomenutih etapa ili istovremenom pojavljivanju dvije ili čak sve tri etape, uključujući i različite podetape.²⁶

2.3.2. Tipologije pranja novca

U kontekstu pranja novca, pod pojmom tipologija podrazumjevamo niz različitih tehnika koje mogu biti primjenjene u procesu pranja novca. Njihova primjena u tom procesu uvelike ovisi o gospodarskim prilikama pojedine zemlje, legislativi koja uređuje problematiku pranja novca na njenom području, kao i njenom financijskom tržištu i tržištu zemalja u njenom okruženju. Shodno tome, tipologije pranja novca razlikuju se od mjesta do mjesta i podložna su promjenama utjecajem vremena.²⁷ Odabir primjene određene metode pranja novca također ovisi i o tome tko ih primjenjuje, odnosno, je li „perač“ u svojstvu fizičke ili pravne osobe. Stoga se u literaturi koja se bavi konkretnom problematikom tipologije pranja novca najčešće i dijele upravo na tipologije kod pravnih, te na tipologije kod fizičkih osoba.

²⁶Pedić, Ž. (2010), Nefinancijski sektor i samostalne profesije u kontekstu sprječavanja pranja novca, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Vol. 21 No. 1, str. 621, <https://hrcak.srce.hr/file/81734>

²⁷ International Monetary Fund, Anti-MoneyLaundering/Combating the Financing of Terrorism, <https://www.imf.org/external/np/leg/amlcft/eng/aml1.htm>

2.3.2.1. Tipologije pranja novca kod pravnih osoba

Provođenje procesa pranja novca putem pravnih osoba šireg je opsega od djelovanja fizičkih osoba. S obzirom da pranje novca najčešće ima međunarodni kontekst, kao tipologije se mogu izdvojiti *offshore* zone, nerezidentni računi, fiktivni ugovori i računi, ulaganje gotovine u financijski sustav, te *front* i *shell* tvrtke.²⁸

Offshore zone predstavljaju teritorije koji pružaju različite pogodnosti i korporativne privilegije tvrtkama koje nemaju status poreznog rezidenta. Karakteriziraju ih visoka razina bankarske tajne, te niske ili nulte stope poreza, što je upravo povod peraćima novca da *offshore* zone iskoriste u svojim shemama pranja novca. *Offshore* zone mogu imati različit status. Neke su potpuno transparentne, druge su samo porezne oaze, a najkritičnije su netransparentne kojima je anonimnost osnovno obilježje.²⁹ Iako pridjev „offshore“ upućuje da se radi o jurisdikcijama koje se nalaze „udaljene od obale“, odnosno o otočnim državama, taj je opis ipak djelomično točan. Naime, točno je da su pojedine otočne jurisdikcije poznate po etiketi poreznih oaza, primjerice Kajmanski Otoci, no pod pojmom offshore zona obuhvaćen je i niz kopnenih jurisdikcija. Tako se na FATF-ovoj listi visoko rizičnih jurisdikcija i jurisdikcija pod pojačanim nadzorom, često referiranoj kao „sivoj listi“, od listopada 2021. godine nalaze 23 jurisdikcije, od kojih su samo sedam otočne države, a to su: Barbados, Haiti, Kajmanski Otoci, Jamajka, Malta te Filipini. Sve ostale jurisdikcije sa sive liste kopnene su države.³⁰

Uzoffshore zone, jedan od značajnih indikatora za pranje novca su i nerezidentni računi, no ipak ne u tolikoj mjeri kao što je to slučaj sa *offshore* zonama, jer nerezidentni računi predstavljaju jedan oblik modernog i suvremenog bankarskog poslovanja koji je prepoznatljiv i široko se koristi. Nerezidentni račun je račun na kojemu se vode novčana sredstva nerezidenta na osnovi ugovora koji je sklopljen između nerezidenta i banke,³¹ te predstavlja još jedan u nizu načina za pranje novca kojima se služe pravne osobe. Primjenu nerezidentnih računa možda najbolje dočarava primjer prema kojem su pravne osobe koje se bave trgovačkom djelatnošću, čiji su osnivači fizičke osobe stranog državljanstva, otvorili devizne

²⁸Cindori, S., op. cit. (bilj. 2), str. 22

²⁹Cindori, S., op. cit. (bilj. 2), str. 23

³⁰A to su: Albanija, Burkina Faso, Kambodža, Jordan, Mali, Maroko, Mjanmar, Nikaragva, Pakistan, Panama, Senegal, Južni Sudan, Sirija, Turska, Uganda, Ujedinjeni Arapski Emirati te Jemen. Lista dostupna na: <https://www.fatf-gafi.org/publications/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions/documents/increased-monitoring-march-2022.html>

³¹Odluka o uvjetima i načinu otvaranja i vođenja računa nerezidenata u banci, HNB, NN 124/2006, toč. 2., st. 1.

račune kod jedne hrvatske banke. Na te devizne račune, strani državljani su vršili uplate gotovine u stranoj valuti, nakon čega bi se desio transfer istih u inozemstvo i to, ni više ni manje, nego u državu rezidentnosti fizičkih osoba, u korist osobnih računa istih fizičkih osoba ili pak u korist pravnih osoba odnosno tvrtki iz te strane države³². Nakon provedene analitičke obrade transakcija, posumnjalo se na tzv. sivu ekonomiju³³, odnosno na prodaju robe koja se dešava na području tržišta Republike Hrvatske na crno, a novčana sredstva proizašla iz te prodaje se kasnije prebacuju u inozemstvo, sa pretpostavkom da je svrha tog prebacivanja zapravo plaćanje dobavljača te robe koja se prethodno prodala. Razlozi koji su doveli u sumnju čitav taj proces jesu učestali polozi gotovine značajnijih iznosa, te istovremeni transfer sredstava u inozemstvo po nalogu stranih fizičkih osoba, nerezidenata, što je istovremeno upućivalo na moguću poveznicu sa predikatnim kaznenim djelom, u ovom slučaju – utajom poreza.

Još jedna od tipologija često primjenjena od strane pravnih osoba, kao i dovedena u vezu sa *offshore* zonama i nerezidentnim računima, je sklapanje fiktivnih ugovora i ispostava fiktivnih računa, te se smatra jednim od klasičnih načina pranja novca. Dva različita slučaja su moguća prilikom upotrebe iste u procesu pranja novca. Prvi je da su fiktivni računi koji se ispostavljaju fiktivni u potpunosti, odnosno, ispostavljaju se za usluge koje uopće nisu izvršene. Drugi slučaj je kada su računi fiktivni djelomično, te se ispostavljaju za usluge koje su zbilja izvršene, ali po fiktivnim cijenama. Cijene, u tom slučaju, mogu biti veće od stvarnih, te tada govorimo o takozvanom prefakturiranju, ili pak mogu biti niže od stvarnih, kada govorimo o podfakturiranju. Razlika između stvarne vrijednosti robe ili usluga i iznosa uplaćenog po osnovi prefakturiranog ili podfakturiranog fiktivnog računa predstavlja iznos opranog novca. Za razliku od djelomično fiktivnih računa, cijeli iznos uplaćen po osnovi u potpunosti fiktivnog računa predstavlja iznos opranog novca. Fiktivni se računi češće ispostavljaju na osnovi usluga nego konkretnih proizvoda ili roba, jer je, primjerice, konzultantskim uslugama, puno teže utvrditi stvarnu tržišnu vrijednost.

Kao pravne osobe korištene u shemama pranja novca mogu se pojaviti i takozvane *front* ili *shell* tvrtke. Između *front* tvrtki i *shell* tvrtki postoji razlika. Dok *front* tvrtke uistinu obavljaju neku konkretnu i legalnu djelatnost, ali s ciljem prikrivanja pranja novca, *shell* tvrtke, kako i sam naziv da naslutiti (*shell* u prijevodu sa engleskog - ljuska), zapravo su lažne tvrtke,

³²Republika Hrvatska, Ministarstvo financija, Ured za sprječavanje pranja novca (2011), Tipologije pranja novca (Primjeri iz tuzemne i inozemne prakse), str. 11, https://mfin.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/sprjec_pranja_novca/Tipologije%20PN-HR.pdf

³³Ibid.

odnosno, samo ljuska onoga što bi tvrtka trebala biti, koja izvana daje privid neke legalne djelatnosti, iako se ona zapravo uopće ne obavlja, s ciljem prikrivanja i prijenosa „opranih“ sredstava ili sredstava koja tek treba „oprati“. Često se dovode u vezu sa *offshore* zonama, zbog prethodno iznesenih prednosti samih *offshore* zona, te im je osnovna zajednička karakteristika da služe kao paravan za protok novca na putu prikrivanja njegovog nezakonitog izvora. Primjeri *front* i *shell* tvrtki mogu biti kockarnice, mjenjačnice, restorani, društva za osiguranje, odnosno, svaki oblik poslovanja pogodan za prijenos novca. Također, osnivanje većeg broja takvih tvrtki u različitim državama čest je slučaj, jer se na taj način otežava praćenje nezakonito stečenog kapitala prilikom njegovog cirkuliranja kroz te tvrtke, dok se njegovim konačnim povratkom u matičnu državu stvara privid njegove zakonitosti.

2.3.2.2. Tipologije pranja novca kod fizičkih osoba

Uz raširenu primjenu pravnih osoba u procesu pranja novca, uobičajena je pojava i sudjelovanje fizičkih osoba u procesu, te se često metode s primjenom pravnih osoba i metode primjenjene od strane fizičkih osoba međusobno isprepliću i miješaju u fazama procesa pranja novca, uvijek s istim ciljem – promjenom oblika nezakonitih sredstava i zametanje traga njihovom stvarnom, nezakonitom, izvoru.

Jedna od najstarijih tehnika pranja novca je krijumčarenje novca, a ono što ju čini primamljivom njena je jednostavnost. Nezakonita sredstva fizički se prenose preko državne granice, najčešće prijevoznim sredstvima, bilo osobnim vozilima, kamionima ili zrakoplovima, u njenom izvornom obliku, u svežnjevima, te se pritom momentalno prekida vidljiva veza između tih istih sredstava, njihovog vlasnika i njihovog nezakonitog izvora. Osim toga, ova tehnika za sobom ne ostavlja vidljiv pisani trag prijenosa sredstava, koja se najčešće ovim putem prenose u *offshore* zonu, zbog prethodno iznesenih razloga kao što je bankarska tajna, te se naposljetku ta sredstva, prividno legalnim putem, putem platnog prometa, pod opravdanjem redovnog poslovanja, plaćanja roba ili pozajmice, vraćaju u zemlju izvora. Uz očite prednosti krijumčarenja novca kao tehnike pranja novca, očita je i njena negativna strana, odnosno visok rizik za osobu u čijem su posjedu sredstva u trenutku samog prijelaza državne granice.

Obzirom da pojedina kaznena djela, primjerice trgovina drogom, generiraju velike količine gotovog novca, razumljiva je s jedne strane potreba počinitelja kaznenih djela za raskidanje

vidljivih veza s tom gotovinom, kao i fokusiranost organa vlasti na obveze prijavljivanja gotovinskih transakcija i ograničavanja njihovog iznosa, s druge strane. Neuobičajeno veliki polozi gotovine kao tipologija pranja novca kod fizičkih osoba, su prvenstveno polozi gotovine na račune svih vrsta koji odstupaju od uobičajenog prometa po računu stranke. Predstavljaju znatne stavke, a nemaju pokrića u zakonitom poslovanju i uobičajenim dohodcima fizičke osobe, te većina transakcija ovog tipa nema logičan slijed.³⁴

Neuobičajeno veliki iznosi pologa gotovine neminovno privlače pozornost, te kod educiranih djelatnika financijskog sustava bude sumnju na potencijalnu mogućnost pranja novca. Stoga perači novca često posežu za opcijom povezanih transakcija, kao još jednom metodom pranja novca, putem koje se velike količine novca polažu na način da se razbijaju u više manjih, povezanih transakcija, s ciljem izbjegavanja limita gotovinskih iznosa pologa za identifikaciju stranaka.

Još jedna od češćih metoda pranja novca koje mogu biti primjenjene od strane fizičkih osoba su doznake iz inozemstva, koje posebice bude sumnju ako su bez očitog opravdanja, ako su doznake pristigle iz *offshore* zona, kao i doznake koje odstupaju od uobičajenih iznosa doznaka, ukoliko se radi o osobama koje redovito primaju doznake iz inozemstva, primjerice plaće pomoraca koji plovo na stranim brodovima.

Na meti perača novca kao fizičkih osoba, jedna od češćih metoda su također i mjenjački poslovi, zbog pružanja raznih pogodnosti i usluga vezanih uz gotovinsko poslovanje, kao primjerice promjena valute ili okrupnjivanje sitnih apoeni u krupnije, što je od velike koristi počiniteljima kaznenih djela u kojima je zastupljena veća količina gotovog novca, primjerice trgovcima drogom, obzirom na prirodu takvog poslovanja, odnosno zaprimanja velikih iznosa gotovine u raznim valutama i raznim apoenima.

3. Međunarodna suradnja u sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma

Globalnost fenomena pranja novca, kao i financiranja terorizma, za sobom povlači očitu potrebu rješavanja problema uzrokovanih pranjem novca na globalnoj razini. Prvi oblici ostvarivanja međunarodne suradnje na području sprječavanja pranja novca bile su UN-ove

³⁴Cindori, S. op. cit. (bilj. 2), str. 29

konvencije, posebice već spomenuta Bečka konvencija, te su one utrle put daljnjoj i budućoj međunarodnoj suradnji. Do danas, donešen je niz međunarodnih propisa, konvencija i direktivi nadnacionalnog karaktera, kao i ustrojen značajan broj međunarodnih tjela kojima je primaran zadatak borba protiv pranja novca i financiranja terorizma. Jedna od važnijih takvih tijela svakako su Skupina za financijsku akciju protiv pranja novca (*Financial Action Task Force* – FATF), čije se preporuke smatraju globalnim standardom u borbi protiv sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, Egmont grupa, te Poseban odbor stručnjaka Vijeća Europe za procjenu mjera protiv pranja novca i financiranja terorizma – MONEYVAL.

3.1. Međunarodni propisi

3.1.1. Konvencije Ujedinjenih Naroda

Konvencija UN-a protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih tvari donesena 1988, poznata i kao Bečka konvencija, u to vrijeme predstavlja značajan iskorak u međunarodnom suzbijanju prometa opojnih droga, kao sveobuhvatan sporazum koji zahtijeva poduzimanje preventivnih i represivnih mjera u vezi kaznenog djela pranja novca, iako sama po sebi nigdje ne naovdi pojam „pranje novca“ niti ga definira kao kazneno djelo, već ga u članku 3. na indirektan način definira, uz ograničenje samo na kaznena djela povezana s trgovinom opojnih droga. Osim toga, propisuje zamrzavanje i oduzimanje sredstava u cilju suzbijanja nezakonite prodaje droge te ističe značaj međunarodne suradnje kojim se eliminira bankarska tajna, kao i obvezu pružanja uzajamne pravne pomoći.³⁵ Ujedinjeni Narodi sljedeću konvenciju donose u Palermu 2000. godine, pod nazivom Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta. Glavna svrha Palermo konvencije je promicanje suradnje radi učinkovitijeg sprječavanja i suzbijanja transnacionalnog organiziranog kriminaliteta³⁶. Palermo konvencija definira mjere za suzbijanje pranja novca prema kojima svaka država mora uspostaviti sveobuhvatni nacionalni regulatorni i kontrolni sustav za banke i nebankarske financijske institucije i druga tijela posebno osjetljiva na pranje novca. Uz organizirani kriminal, prijetnje sigurnosti predstavlja i korupcija, koja je poslužila kao povod Konvenciji Ujedinjenih Naroda protiv

³⁵Petrović, T. op. cit. (bilj. 21), str. 271

³⁶Ibid.

korupcije, donešenoj 2005. godine. Svrha primjene konvencije proizlazi iz članka 3., a odnosi se na sprječavanje, istragu te progon korupcije, kao i na zamrzavanje sredstava, zapljenu, konfiskaciju te povrat imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima. Konvencija se nije detaljnije osvrnula na specifičnosti nefinancijskog sektora i samostalnih profesija i struka.³⁷

3.1.2. Konvencije Vijeća Europe

Konvencija Vijeća Europe o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenoga kaznenim djelom, donesena je u Strasbourgu 1990. godine. Značajna je po definiranju predikatnog djela, kao svakog kaznenog djela koje za posljedicu ima nastajanje nezakonitog profita koji može biti predmetom kaznenog djela pranja novca. Ovim iskorakom pokušalo se riješiti glavno ograničenje Bečke konvencije u vidu njenog fokusa isključivo na kazneno djelo prometa opojnim drogama. Nasljednica Konvencije Vijeća Europe o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog kaznenim djelom jest Konvencija Vijeća Europe o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog kaznenim djelom i o financiranju terorizma, zvana i Varšavska konvencija, donešena 2005. godine. Kako i sam naziv da naslutiti, Varšavska konvencija ne odstupa u mnogome od svoje prethodnice, no uvodi neke vrijedne novine, vezane uz ulogu financijsko obavještajnih jedinica, kao i problematike terorizma.

3.1.3. Direktive Europske Unije

Osim prethodno spomenutih konvencija, kao međunarodni element borbe protiv pranja novca važnu ulogu ima pet direktiva o sprječavanju pranja novca (i financiranja terorizma). Prva direktiva, Direktiva 91/308/EEC, za ciljeve je imala da države članice uvedu zabranu pranja novca, te da pojačaju međusobnu suradnju na području istraga i kaznenom progonu. Prva direktiva fokusirala se na financijski sektor, te vrlo općenito spominje samostalne profesije i struke zbog čega je ovaj sektor ostao izvan njezinog stvarnog dosega. Direktiva 2001/97/EC proširuje obuhvat Prve direktive i na podružnice kreditnih financijskih institucija,

³⁷ Ibid., str. 272

mjenjačnice, službe za prijenos novca i investicijske fondove. Također proširuje i opseg kaznenih djela. Treća direktiva, Direktiva 2005/60/EZ mnogo je opsežnija od dvije prethodnice. Proširuje krug obveznika i na zaklade i davatelje usluga, ističe važnost utvrđivanja stvarnog vlasnika, detaljno propisuje proces primjene mjera dubinske analize, te definira pojam sumnjive transakcije, kao i obvezu izvješćivanja o istima. Posebnost statusa samostalnih profesija, kao što su odvjetnici i javni bilježnici, utjecala je na određena izuzeća tih profesija prilikom obveza provođenja dubinske analize i u Trećoj direktivi. Četvrta direktiva, Direktiva EU 2015/849, donosi se nakon revidiranja preporuka FATF-a 2012. godine. Njome se unaprjeđuje dosadašnji sustav temeljen na procjeni rizika intenziviranjem mjera ciljane prevencije, te stvara globalni sustav orijentiran na rizik. Određuje širi krug obveznika, detaljnije se definira termin politički izložene osobe, jača transparentnost stvarnog vlasnika, dok pristup registrima stvarnog vlasništva proširuje Peta direktiva, Direktiva (EU) 2018/843, ali i uvodi novine vezane uz virtualne valute u vidu obveze provođenja dubinske analize za stranke platformi za konverziju virtualnih valuta.

3.2. Međunarodna tijela

3.2.1. FATF

Skupina za financijsku akciju protiv pranja novca, odnosno *Financial action task force* – FATF, osnovana je 1989. godine od strane G-7 zemalja (SAD, Japan, Francuska, Njemačka, Italija, UK, Kanada) sa osnovnim ciljem uspostavljanja međunarodnih standarda u suzbijanju pranja novca. Bila je to mjera povodom sve veće zabrinutosti međunarodne zajednice zbog rizika koje je pranje novca predstavljalo u društvu.

„Nakon tzv. Prvog izvješća o pranju novca u Strasbourgu, 7. veljače 1990., opisanog kao najiscrpnije međunarodno očitovanje o pranju novca do tada, u travnju iste godine FATF je izradio izvješće s 40 preporuka za sprječavanje pranja novca.“³⁸ Izvješće je predstavljalo začetke izgradnje jedinstvene politike u suzbijanju pranja novca, te su preporuke vrlo općenito regulirale obveze banaka i nebankarskih institucija. Već 1996. iste se preporuke revidiraju, znatno se proširuje njihov opseg, te one obuhvaćaju i samostalne profesije i struke, a 2001.

³⁸Cindori, S. op. cit. (bilj. 2), str. 57 - 58

godine, samo sedam tjedana nakon terorističkih napada na New York i Washington, pod utjecajem te nove prijetnje globalnoj sigurnosti u obliku terorizma, FATF donosi novih devet preporuka, usmjerenih na sprječavanje financiranja terorizma.

Preporuke FATF-a drugi put su revidirane 2003. godine, čime se nameće više detalja u odnosu na inicijalni pristup prema drugim profesijama u funkciji financijskih posrednika. Posljednju promjenu FATF preporuke doživljavaju 2012. godine, kada se objavljuje nova verzija preporuka koja se sastojala od samo njih 40. Posljednjim izmjenama se reorganiziralo i racionaliziralo izvornih 40 preporuka, one sada u potpunosti integriraju i mjere za suzbijanje financiranja proliferacije oružja za masovno uništenje, ali i osiguravaju uspješnije otkrivanje kriminalnih aktivnosti vezanih uz pranje novca.

Osim preporuka, važan dio rada FATF-a sastoji se također i od promicanja učinkovite provedbe zakonskih mjera za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma na nacionalnoj razini pojedinih država, počevši od svojih država članica, kao i od praćenja napretka zemalja u provedbi FATF preporuka i njihove implementacije u zakonodavstvo. FATF se danas sastoji od 37 članica nacionalnih jurisdikcija, te dvije regionalne organizacije – Europske Komisije te GCC (*Gulf Co-operation Council*³⁹) što danas obuhvaća veliku većinu svih važnih financijskih centara na svijetu dok se preko 200 država i jurisdikcija diljem svijeta obvezalo implementirati preporuke FATF-a u svoje zakonodavstvo.⁴⁰

3.2.2. Egmont

Prema palači Egmont-Arenberg koja se nalazi u Bruxellesu, mjestu gdje su se u lipnju 1995. godine okupili vladini uredi i međunareodne organizacije s ciljem nalaženja načina za borbu protiv pranja novca i rasprave o rizicima koje nosi, Egmont grupa dobila je ime. Radi se o neofrmalnom tijelu čiji je primarni cilj razmjena informacija o sumnjivim transakcijama među Financijsko obavještajnim jedinicama njenih članica, odnosno, „Egmont grupa predstavlja međunarodnu mrežu Financijsko obavještajnih jedinica, s ciljem promicanja i unaprjeđenja komunikacije i interakcije među Financijsko obavještajnim jedinicama.“⁴¹ Osim težnje ka unaprjeđenju međunarodne suradnje i razmjene informacija o pranju novca, financiranju

³⁹Službena stranica Financial Action Task Force (FATF),Co-operation Council for the Arab States of the Gulf(GCC),<https://www.fatf-gafi.org/pages/co-operationcouncilfortheArabStatesoftheGulfgcc.html>

⁴⁰Službena stranica Financial ActionTsk Force (FATF), <https://www.fatf-gafi.org/about/whoweare/>

⁴¹ Cindori, S. op. cit. (bilj. 2), str. 194

terorizma, te povezanim predikatnim djelima, cilj Egmont grupe također je i pružanje podrške Financijsko obavještajnim jedinicama na nacionalnoj razini, osiguravajući im stručnu podršku i razmjenu tehničkih znanja i vještina putem posebne vlastite platforme. Egmont grupa danas broji 166 članica Financijsko obavještajnih jedinica diljem svijeta⁴², dok je Hrvatska punopravni član Egmont grupe postala 1998. godine.

4. MONEYVAL

4.1. Institucionalni kontekst MONEYVAL-a

U prethodnim dijelovima rada već je iznesena i pojašnjena globalnost fenomena pranja novca, kao i značaj međunarodne suradnje u njegovom sprječavanju. Spominjali smo FATF, njegovu ulogu i značaj, dotakli se Egmont grupe, dok u ovom dijelu rada detaljnije obrađujemo MONEYVAL, posebno tijelo međunarodne suradnje u borbi protiv pranja novca i financiranja terorizma, te ćemo pokušati odgovoriti na pitanja kao što su; Što je MONEYVAL točno, koja je njegova svrha, što zapravo radi, te zašto je bitan. No, u toku pisanja ovoga rada, te prilikom komunikacije sa kolegama iz srodnih stručnih područja, česta je pojava bila miješanje osnovnih pojmova Vijeća Europe, Europskog Vijeća i Europske Unije te njihovo nedovoljno razumijevanje. Za adekvatno razumijevanje samoga MONEYVAL-a važno je razumjeti i njegov širi institucionalni kontekst. Stoga ćemo se u narednim redovima u kratkim crtama osvrnuti i na samo Vijeće Europe.

Važno je naglasiti da su Vijeće Europe, Europsko Vijeće i Europska Unija tri različita pojma. Vijeće Europe je posebna međunarodna organizacija koja se sastoji od 47 država, većinom sa Europskoga kontinenta, ali i sa bliskog istoka⁴³. Osnovano je 1949. godine, povodom nužnosti suradnje i sprječavanja sukoba nakon Drugog svjetskog rata, te su prvotnih 10 članica bile Danska, Norveška, Švedska, Belgija, Nizozemska, Luksemburg, Irska, Ujedinjena Kraljevina, Italija i Francuska. Cilj Vijeća Europe je ostvariti veće jedinstvo između svojih članica radi očuvanja i promicanja ideala i načela koji su njihova zajednička baština, kao što su

⁴² Službena stranica Egmont Group of Financial Intelligence Units, Members by region, <https://egmontgroup.org/members-by-region/>

⁴³ Primjerice Armenija, Gruzija i Azerbajdžan, dok pojedine države i sa drugih kontinenata, primjerice SAD, imaju status država promatračica

višestranačka demokracija, vladavina prava i temeljna ljudska prava i slobode, te poticati ekonomski i socijalni napredak članica. Obzirom da Vijeće Europe počiva na istim vrijednostima kao i Europska Unija, te da ima elemente nadnacionalne organizacije zbog jurisdikcije Europskog suda za ljudska prava, lako je razumijeti kako dođe do miješanja ova dva pojma.

No, Europska Unija ostvaruje dublju političku i ekonomsku integraciju, te se često nadograđuje na standarde Vijeća Europe prilikom sastavljanja svojih pravnih instrumenata koji se odnose na njezinih 27 članica. Zanimljiv je podatak da niti jedna država nije postala članicom Europske unije, bez da je prethodno priadala i Vijeću Europe.⁴⁴ Lisabonski ugovor povećao je opseg djelovanja Europske unije u mnogim područjima u kojima Vijeće Europe već imalo značajnu stručnost i iskustvo, što je dovelo do povećanja suradnje između Vijeća Europe i Europske unije u tim područjima. Europsko vijeće institucija je Europske unije koja utvrđuje općenite političke smjernice i prioritete, te nije zakonodavna institucija.

„U sklopu Vijeća Europe koja među svojim članicama promiče vrijednosti iz područja poštivanja pravne države, ljudskih prava i demokracije, nalazi se stalno nadzorno tijelo *The Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money laundering Measures and the Financing of Terrorism*“⁴⁵ ili skraćeno – MONEYVAL.

4.2. Povijesni razvoj MONEYVAL-a

Poseban odbor stručnjaka Vijeća Europe za procjenu mjera protiv pranja novca i financiranja terorizma (MONEYVAL) osnovan je u rujnu 1997. pod nazivom PC-R-EV radi procjenjivanja provođenja mjera protiv pranja novca unutar zemalja članica EU koje nisu članice FATF.⁴⁶ Tada je njegovo funkcioniranje bilo regulirano Rezolucijom 76(3) o strukturi Odbora, njihovim nadležnostima i metodama rada⁴⁷, koju je 2005. godine, člankom XI, naslijedila Rezolucija Res(2005)47 o Odborima i podređenim tijelima, njihovim nadležnostima i metodama rada.⁴⁸ Na sastanku Odbora ministara održanom 13. listopada 2010.

⁴⁴Službena stranica Council of Europe, <https://www.coe.int/en/web/about-us/do-not-get-confused>

⁴⁵Cindori, S. et al., op. cit. (bilj. 23), str. 172

⁴⁶Cindori, S. op. cit. (bilj. 2), str. 68

⁴⁷Službena stranica Council of Europe, Committee of Ministers, Resolution (76) 3, On committee structures, terms of reference and working methods (Adopted by the Committee of Ministers on February 1976 at the 254th meeting of the Ministers' Deputies), <https://rm.coe.int/09000016804f9e36>

⁴⁸Službena stranica Council of Europe, Committee of Ministers, Resolution Res(2005)47 on committees and subordinated bodies, their terms of reference and working methods (Adopted by the Committee of Ministers on

godine usvojena je odluka CM/Res(2010)12⁴⁹ o Statutu MONEYVAL-a. Tom je odlukom odlučeno da MONEYVAL postaje nezavisno nadzorno tijelo u sastavu Vijeća Europe, te da je za svoj rad od 1. siječnja 2011. godine odgovorno neposredno Odboru ministara, što učvršćuje i podiže njegovu važnost. Statut MONEYVAL-a mijenjan je dodatno amandmanima CM/Res(2013)13⁵⁰ iz 2013. godine, CM/Res(2017)19⁵¹ iz 2017. godine, te CM/Res(2020)5⁵² iz 2020. godine.

4.3. Struktura MONEYVAL-a

Radom MONEYVAL-a upravlja njegov Ured. Ured se sastoji od predsjednika ureda, dva podpredsjednika, te dva člana koje bira Odbor iz reda izaslanstava koja uživaju pravo glasa unutar Odbora. Mandat članova Ureda traje dvije godine, a može se obnoviti jedan put. Trenutni sastav Ureda kompoziran je od Elżbiete Frankow-Jaśkiewicz(Poljska) kao predsjednice, Astghik Karamanukyan (Armenia) i Richarda Walkera (Ujedinjeno Kraljevstvo) kao podpredsjednika, te Matis Mäeker (Estonia) i Ladislava Majernika (Slovačka) u ulozi članova.

Prema svom statutu MONEYVAL sastavlja radne skupine i podskupine uvijek kada je to procijenjeno kao potrebno za obavljanje zadataka iz svoje nadležnosti. Za potrebe petog

14 December 2005 at the 951st meeting of the Ministers' Deputies), https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805d91ee

⁴⁹ Službena stranica Council of Europe, Resolution CM/Res(2010)12 on the Statute of the Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism (MONEYVAL), (Adopted by the Committee of Ministers on 9 October 2013 at the 1180th meeting of the Ministers' Deputies), https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805ce2da

⁵⁰ Službena stranica Council of Europe, Resolution CM/Res(2013)13 on the statute of the Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism (MONEYVAL), (Adopted by the Committee of Ministers on 9 October 2013 at the 1180th meeting of the Ministers' Deputies), https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805c77e5

⁵¹ Službena stranica Council of Europe, Resolution CM/Res(2017)19 amending Resolution CM/Res(2013)13 on the statute of the Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of terrorism (MONEYVAL), (Adopted by the Committee of Ministers on 27 September 2017 at the 1295th meeting of the Ministers' Deputies), https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680758cb9

⁵² Resolution CM/Res(2020)5 amending Resolution CM/Res(2013)13, as amended by Resolution CM/Res(2017)19, on the statute of the Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism (MONEYVAL), (Adopted by the Committee of Ministers on 1 July 2020 at the 1380th meeting of the Ministers' Deputies), <https://rm.coe.int/09000016809ee5d3>

ciklusa procjena, rad Odbora obavljat će se putem ad hoc skupina stručnjaka, savjetodavnih skupina za politiku i procjene, te radnih skupina za procjene.

Osnovna funkcija ad hoc skupine stručnjaka je osigurati da su izvješća o uzajamnoj procjeni na prihvatljivoj razini kvalitete i dosljednosti. Za potrebe svake od uzajamnih procjena uspostavlja se ad hoc skupina stručnjaka kako bi pomogla procjeniteljima, plenarnoj sjednici, predsjedniku i tajništvu u procesu uzajamne procjene. Sastavlja se od kvalificiranih stručnjaka volontera, uključujući stručnjake iz MONEYVAL-a, FATF-a, te drugih FSRB⁵³.

Savjetodavne skupine za politiku i procjene osnivaju se kako bi predsjedništvu i uredu MONEYVAL-a pružile posebne savjete o aspektima vezanim uz politike sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma (*AML/CFT policies*) i njihove procjene, s ciljem daljnjeg poboljšanja kvalitete doprinosa MONEYVAL-a radu globalne AML/CFT mreže, kao i učinkovitosti MONEYVAL-ovih evaluacijskih procesa i rezultata. Skupine se sastoje od 10 stručnjaka iz reda država članica MONEYVAL-a, uključujući države promatrače.⁵⁴ Radom grupe koordinira predsjedavajuća osoba, koja se imenuje na dvije godine s mogućnošću obnavljanja mandata.

Cilj radne skupine za procjene je pomoći MONEYVAL-u u pripremi plenarne rasprave i predlaganju rješenja Plenarnoj sjednici o tehničkim i nekim drugim važnim pitanjima u vezi sa izvješćima o uzajamnim procjenama. Konkretno, prije nego što se o svakom izvješću treba raspravljati na plenarnoj sjednici, radna skupina priprema zajedno s tajništvom popis suštinskih pitanja o kojima će se raspravljati u tom pogledu. Sudjelovanje u radnoj skupini za procjene otvoreno je za jednog predstavnika iz svake zemlje/teritorija MONEYVAL-a i jednog predstavnika svakog promatrača u MONEYVAL-u. Sastanci radne skupine također uključuju sudjelovanje članova evaluacijskog tima, delegacije procijenjene jurisdikcije, predsjednika MONEYVAL-a i znanstvenih stručnjaka MONEYVAL-a. Skupinom supredsjeda znanstveni stručnjak MONEYVAL-a i stručnjak iz države članice ili teritorija MONEYVAL-a.

⁵³ Fatf-style regional bodies (FSRB) je nzaiv za devet autonomnih regionalnih oragnizacija koje pomažu FATF-u u provedbi globalne politike SPNFT. Više na: <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfgeneral/documents/strategic-vision-global-network.html>

⁵⁴ Status država promatračica imaju primjerice Kanada, Japan, Meksiko te SAD. Više na: <https://www.coe.int/en/web/moneyval/moneyval-brief/members/observers>

4.4. Rad i djelovanje MONEYVAL-a

Kako je već prethodno izneseno, MONEYVAL je specifična institucija Vijeća Europe, a njegova specifičnost očituje se u usmjerenosti interesa isključivo na problematiku sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Kako i sami njegov naziv da naslutiti, MONEYVAL-ov rad primarno je nadzornoga karaktera, te je svojim djelovanjem usmjeren na provođenje procjena zakonskih propisa koji uređuju problematiku sprječavanja pranja novca u pojedinim državama, u što je uključen i financijski i represivni segment nadzora problematike provođenja mjera sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma.⁵⁵

Za razliku od FATF-a koji donosi preporuke koje predstavljaju međunarodno prihvaćeni globalni standardi protiv pranja novca i financiranja terorizma, MONEYVAL ne objavljuje službene preporuke, već sugerira zemljama članicama način poboljšanja i unaprjeđenja sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma ukoliko u svom nadzornom radu utvrdi njegove određene manjkavosti, te svojim evaluacijama zaključi da sustav nije u dovoljnoj mjeri u skladu sa pojedinim preporukama FATF-a.

Obzirom na turbulentnost i promjenjivost karaktera financiranja terorizma, jedna od MONEYVAL-ovih zadaća također je i praćenje razvoja i promjene modaliteta financiranja terorizma, kao i ustanovljenje postojanja novih modaliteta, te provođenje analiza i objavljivanje tipologija djelovanja promatranih pojava, što ovu zadaću čini zajedničkom i MONEYVAL-u i FATF-u. „Osim nadzornih funkcija i aktivnog angažmana na području ustanovljavanja novih modaliteta pranja novca i financiranja terorizma, djeluje i kao edukator informirajući javnost o mogućim prijetnjama ustanovljenog postupanja“.⁵⁶ U svom radu surađuje kako s FATF-om, tako i s regionalnim tijelima koja su proizašla iz FATF-a, primjerice *Caribbean Financial Action Task Force* (CFATF), *Middle East and North Africa Financial Action Task Force* (MENAFATF), *Asia/Pacific Group on Money Laundering* (APG), *Eurasian group on combating money laundering and financing of terrorism* (EAG)⁵⁷, te Međunarodnim monetarnim fondom, Svjetskom bankom, UN-om i EU-om. Ipak,

⁵⁵Cindori, S. et al., op. cit. (bilj. 23), 172

⁵⁶Ibid., 173

⁵⁷HNB – Međunarodne institucije i grupe koje se bave problemom pranja novca i financiranja terorizma, https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/sprecavanje-pranja-novca-i-financiranja-terorizma/-/asset_publisher/62b7db3014/content/me-unarodne-institucije-i-grupe-koje-se-bave-problemom-pranja-novca-i-financiranja-terorizma?inheritRedirect=false

okosnica njegova rada ogleda se u njegovoj nadzornoj funkciji, odnosno ponajprije u postupcima uzajamnog ocjenjivanja odnosno evaluacija.

4.4.1. MONEYVAL-ov postupak uzajamnog ocjenjivanja usuglašavanja s preporukama FATF

Iako se MONEYVAL-ov sistem uzajamnog ocjenjivanja temelji na FATF-ovom modelu, proces samoprocjene, kao i proces uzajamnog ocjenjivanja sustava sprječavanja pranja novca provodi se kroz puno širih aspekt međunarodnih standarda u području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Tako osim procjenjivanja usuglašavanja pojedinih legislativa sa preporukama FATF-a, MONEYVAL procjenjuje i usklađenost istih legislativa s međunarodnim konvencijama, kao i sa zakonodavstvom Europske Unije koje je usvojeno na nacionalnoj razini u kontekstu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma.

Postupak uzajamnog ocjenjivanja provodi se u ciklusima, te je do sada provedeno pet ciklusa uzajamnog ocjenjivanja. Prvi ciklus započeo je u travnju 1998. godine, te je bio baziran na ocjenjivanju usuglašavanja nacionalnih zakonodavstava sa preporukama FATF-a donesenim 1996. godine. „On site“ posjeti okončani su u prosincu 2000. godine. U procesu su sudjelovale 22 države članice Vijeća Europe.

Drugi ciklus trajao je od 2001. do 2004. godine. Većinski se bazirao također na preporukama FATF-a iz 1996. godine, no uključivao je i procjenu usklađenosti sa kriterijima FATF-a donesenih po pitanju nekooperativnih država i teritorija donesenih 2000. godine.⁵⁸ U drugom ciklusu sudjelovalo je 27 članica Vijeća Europe.

Treći ciklus, u trajanju od 2005. do 2009. godine, baziran je na revidiranim preporukama FATF-a iz 2003. godine. Uz njih, procjenjena je i usklađenost sa Trećom direktivom Europske Unije za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, donesenom u prosincu 2007. godine. U trećem ciklusu sudjelovalo je 28 država članica Vijeća Europe, uključujući Vatikan i Izrael. Iako je treći ciklus završen 2009. godine, Vatikan je naknadno evaluiran 2011. godine.

⁵⁸Službena stranica Financial Action Task Force (FATF), About the Non-Cooperative Countries and Territories (NCCT) Initiative, [https://www.fatf-gafi.org/publications/high-riskandnon-cooperativejurisdictions/more/aboutthenon-cooperativecountriesandterritoriesncctinitiative.html?hf=10&b=0&s=desc\(fatf_releasedate\)](https://www.fatf-gafi.org/publications/high-riskandnon-cooperativejurisdictions/more/aboutthenon-cooperativecountriesandterritoriesncctinitiative.html?hf=10&b=0&s=desc(fatf_releasedate))

Tim za procjenu obično je sastavljen od jednog člana iz redova MONEYVAL-ovog povjerenstva, te četiri procjenitelja. Jedan je procjenitelj pravni stručnjak, drugi je stručnjak na području provedbe zakona, dok je preostalom dvjema stručnost polje financija. Prethodno *on-site* posjetima, državama i teritorijima koji sudjeluju u procjeni poslani su detaljni upitnici, putem kojih se zahtijeva od istih država ili teritorija pružanje relevantnih podataka. Samim *on-site* posjetima tim procjenitelja ima priliku upoznati se sa svim relevantnim tijelima koja sudjeluju u sprječavanju pranja novca, od državnih agencija, preko tijela za provedbu zakona do predstavnika privatnog sektora i nevladinih organizacija. *On-site* posjet obično traje do osam dana, nakon čega tim procjenitelja sastavlja izvješće te ga podnosi Vijeću Ministara na usvajanje.

Godinu dana nakon usvajanja izvješća o trećem ciklusu procjene, od svake države koja je sudjelovala u ciklusu procjene zahtijevalo se podnošenje izvještaja o napretku, uključujući opis novo donesenih mjera za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma od posljednjeg izvješća. Izvještaj bi tada bio predmetom rasprave na Vijeću, te ukoliko bi Vijeće njime bilo zadovoljno, napredak bi bio priznat od strane Vijeća, što bi dalje bilo objavljeno na službenim web adresama MONEYVAL-a. Ukoliko pak izvještaj nije zadovoljio, do sljedećeg bi se sastanka Vijeća od jurisdikcije koja ga je podnijela zahtijevao detaljniji izvještaj, te bi bila podložna mogućim procedurama za poboljšanje usklađenosti.⁵⁹ Njima se osigurava da zemlje poduzmu korake kako bi ispunile međunarodne standarde na području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, te kako bi slijedile MONEYVAL-ove preporuke u odgovarajućem vremenskom okviru.

Naknadni krug *on-site* posjeta, odnosno četvrti ciklus procjene započeo je 2009. godine, te većinom slijedi prakse i procedure trećeg ciklusa procjene, te se bazira na procjenjivanju usklađenosti sa preporukama FATF-a iz 2003. godine. Za svaku državu članicu, fokus glede procjene usklađenosti sa preporukama bio je usmjeren prema preporukama koje u trećem krugu procjene nisu bile ocijenjene kao uspješno implementirane, ili su bile ocijenjene kao implementirane u nedovoljnoj mjeri. Četvrti krug procjene specifičan je po novim, naknadnim procedurama koje usljeđuju četvrtom *on-site* posjetu. Riječ je o takozvanom dvogodišnjem ažuriranju (eng. *Biennial update*), o procesu redovnog praćenja (eng. *regular follow-up*), te o pojačanom praćenju (eng. *enhanced follow-up*). Dvogodišnje ažuriranje namijenjeno je državama za koje je procijenjeno da su na području šest temeljnih preporuka FATF-a

⁵⁹ Službena stranica Council of Europe, Compliance enhancing procedures, <https://www.coe.int/en/web/moneyval/evaluations/compliance>

usklađene ili većinom usklađene, te su njime dužne izvještavati jednom u dvije godine o napretcima ostvarenima na poljima na kojima su uočeni nedostaci. Ukoliko je pak određena država ocijenjena kao djelomično usklađena ili ne usklađena sa jednom od šest temeljnih preporuka FATF-a, predmetom je procesa redovnog praćenja (eng. *regular follow-up*), na osnovu kojega je dužna obavijestiti Vijeće najkasnije dvije godine o ostvarenim napretcima i poduzetim mjerama. Takve se države potiče da pokušaju izaći iz procesa redovnog praćenja zadovoljavanjem svih očekivanih standarda, temeljnih preporuka FATF-a, te dokazivanjem da su uspostavile djelotvoran sistem sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Ukoliko prilikom sljedećeg izvještaja bude ocijenjeno od strane Vijeća da napredak i dalje nije ostvaren, moguće je od takvih država tražiti češće izvještavanje o spornim pitanjima, kao i premjestiti ih u proces pojačanog praćenja. Proces pojačanog praćenja namjenjen je prvenstveno državama sa slučajem ozbiljne neusklađenosti sa standardima, kao i državama koje nisu poduzele konkretne i zadovoljavajuće mjere za napuštanje procesa redovnog praćenja unutar vremenskog perioda od pet godina nakon usvajanja prvog izvješća.

Takav oblik naknadnih procedura omogućava MONEYVAL-u bolji uvid u stanje sustava sprječavanja pranja novca pojedine jurisdikcije, ali i tim jurisdikcijama daje određeni pritisak za ostvarivanje napretka na tom polju, što nadalje omogućava postavljanje temelja za idući, peti ciklus procjene. Peti ciklus procjene započeo je 2015. godine, bazira se na revidiranim preporukama FATF-a iz 2012. godine, te i dalje traje. U petom ciklusu, u odnosu na prethodne, puno veći naglasak je stavljen na efektivnu implementaciju preporuka FATF-a, na procjenu rizika i njihovo razumijevanje, kao i na njihov utjecaj na implementaciju općenitih mjera za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. Na tragu ovog pristupa, u evaluacije je uveden novi element, bilješka o djelokrugu koja postavlja prioritete i fokus evaluacija, kako bi se preciznije odredili specifični problemi unutar pojedine države koji zahtijevaju veći stupanj pažnje. Sukladno tome, i samo trajanje *on-site* posjeta produljeno je na dva tjedna. Na taj način, timu procjenitelja omogućeno je upoznavanje sa širim krugom državnih tijela odgovornih u procesu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, kao i sa većim brojem predstavnika privatnog sektora. Tako je u sklopu petog ciklusa procjene *on-site* posjet u Hrvatskoj trajao od 10. svibnja do 21. svibnja 2021. godine, a izvješće o petom ciklusu procjene provedenom u Hrvatskoj usvojeno je u prosincu iste godine.

5. Analiza izvješća o petom ciklusu uzajamne procjene RH

Izvješće o petom ciklusu uzajamne procjene RH MONEYVAL je usvojio na 62. plenarnoj sjednici⁶⁰ u Strasbourgu, 15. prosinca 2021. godine. Sastoji se od četiri dijela. Prvi dio donosi ogledni sažetak mjera za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma (dalje SPNFT) u Hrvatskoj koje su na snazi za vrijeme *on-site* posjeta, analizira razinu usklađenosti s 40 preporuka FATF-a kao i učinkovitost hrvatskog sustava SPNFT, te daje preporuke na koji ga način ojačati. Drugi dio predstavlja samo izvješće o uzajamnoj procjeni, odnosno, detaljnije se bavi istom tematikom, te su u njemu detaljnije analizirani pojedini aspekti sustava sprječavanja pranja novca u Hrvatskoj, kao što su, primjerice, rizici kojima je Hrvatska izložena na osnovu svog geopolitičkog konteksta, pravni sustav Republike Hrvatske i njezina nacionalna politika za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma i njena koordinacija. Treći dio daje detaljnu analizu razine usklađenosti sa preporukama FATF-a po njihovom numeričkom redoslijedu, ne uključuje opise konkretnih situacija i rizika u zemlji, ograničen je na analizu tehničkih kriterija za svaku preporuku, te ga stoga treba čitati povezano s drugim dijelom, odnosno s izvješćem o uzajamnoj procjeni. Četvrti i posljednji dio izvješća je tablica u kojoj je sažeta tehnička usklađenost s preporukama FATF-a, kao i primjećeni nedostaci u usklađivanju s istim. U daljnjem tekstu rada bazirat ćemo se na drugi dio izvješća, odnosno izvješće o uzajamnoj procjeni, obzirom da je ono najopsežnije i najdetaljnije obrađuje te analizira ključne sastavnice sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma.

5.1. Izvješće o uzajamnoj procjeni

Izvješće o uzajamnoj procjeni podijeljeno je na osam poglavlja. Svako poglavlje bavi se određenim spektrom pitanja i problematika vezanih uz sustav sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. To su redom: 1. Rizici od pranja novca i financiranja terorizma i njihov kontekst, 2. Nacionalna politika i koordinacija sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, 3. Pravni sustav i operativna pitanja, 4. Financiranje terorizma i financiranje proliferacije, 5. Preventivne mjere, 6. Nadzor, 7. Pravne osobe, te 8. Međunarodna suradnja.

⁶⁰Plenarne sjednice MONEYVAL-a održavaju se u Strasbourgu u sjedištu Vijeća Europe tri puta godišnje. Na plenarnim sjednicama učestvuju izaslanstva država članica MONEYVAL-a, te dvije države članice FATF-a, kao i predstavnici država promatrača. Na plenarnim sjednicama donose se odluke, usvajaju izvješća o uzajamnoj procjeni i izvješća o poduzetom napretku i sl.

Prvim poglavljem obrađene su određene činjenice koje određuju Republiku Hrvatsku, kao i činjenice koje utječu na rizike vezane uz pranje novca i financiranje terorizma. Tako je primjerice naveden geografski položaj Hrvatske, navedeno je da je Republika Hrvatska parlamentarna demokracija, da je pristupila Europskoj Uniji 2013. godine, ali i da je članica drugih međunarodnih organizacija kao što su to primjerice Ujedinjeni Narodi i Vijeće Europe, da je službeno platežno sredstvo u Republici Hrvatskoj Hrvatska kuna i slično.

U daljnjem tekstu prvog poglavlja utvrđene su određene okolnosti koje utječu na rizike od pranja novca i financiranja terorizma. Tako su, primjerice, porezna evazija, trgovina drogom i korupcija prepoznate i određene kao kaznena djela od visokog rizika od pranja novca, kao i organizirani kriminal odnosno zločinačka udruženja koja prednjače u počinjenju navedenih djela. Prijevara, zloupotreba intelektualnog vlasništva, izbjegavanje carinskih kontrola, te prostitucija određena su kao kaznena djela srednjeg rizika od pranja novca. Činjenica koja dodatno utječe na rizike od pranja novca jest položaj Hrvatske na takozvanoj „Balkanskoj ruti“ putem koje se narkotici krijumčare u zemlje zapadne Europe.

Unutar sljedećih sedam poglavlja, odnosno u svim poglavljima osim u prvom, obrađeno je 11 ključnih ciljeva (*immediate outcome* - IO) postavljenih od strane FATF-a kao ciljeva koji su određeni da moraju biti ostvareni od strane djelotvornog sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Redom su to⁶¹:

- IO1 – Rizici, politika i koordinacija
- IO2 – Međunarodna suradnja
- IO3 – Nadzor
- IO4 – Preventivne mjere
- IO5 – Sustav pravnih osoba
- IO6 – Financijsko obavještajne informacije
- IO7 – Istrage i kazneni progon pranja novca
- IO8 – Oduzimanje imovine
- IO9 – Istrage i kazneni progon financiranja terorizma
- IO10 – Mjere preventive financiranja terorizma i financijske sankcije
- IO11 – Financijske sankcije protiv proliferacije oružja za masovno uništenje

⁶¹Službena stranica Financial Action Task Force (FATF), An effective system to combat money laundering and terrorist financing, <https://www.fatf-gafi.org/publications/mutualevaluations/documents/effectiveness.html>

U sljedećim dijelovima rada pažnju ćemo posvetiti dijelu izvješća koje se bavi ocjenom ostvarivanja ovih ciljeva u sustavu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u Hrvatskoj, mjerama poduzetima za ostvarivanje tih ciljeva, kao i djelotvornošću tih mjera, njihovim pozitivnim učincima u Hrvatskoj, ali i manjkavostima, te mogućnostima njihova unapređenja.

5.1.1. Nacionalna politika i koordinacija SPNFT

Ključni nalazi - IO1

Hrvatska je uložila napore na području razumijevanja rizika od pranja novca i financiranja terorizma putem dvije Nacionalne procjene rizika provedenima u 2016. i 2020. godini. Druga nacionalna procjena rizika nije pokazala veću razinu razumijevanja u odnosu na prethodnu, te nije dovela do sofisticiranijeg odgovora na rizike od pranja novca i financiranja terorizma.

Razumijevanje rizika od pranja novca neravnomjerno je u hrvatskim vlastima, odnosno da među redovima HNB-a, Financijskog inspektorata, FINA-e i Porezne Uprave razumijevanje rizika od pranja novca varira od sveobuhvatnog do neadekvatnog. Među tijelima izvršne vlasti, državnog odvjetništva te sigurnosno obavještajne agencije vlada većinom identično razumijevanje rizika od pranja novca, te je u skladu sa Nacionalnom procjenom rizika, dok je razumijevanje rizika od pranja novca od strane Ureda za sprječavanje pranja novca ocijenjeno širim od predstavljenog u Nacionalnoj procjeni rizika. Razumijevanje rizika od financiranja terorizma ocijenjeno je kao nedovoljno od strane svih nadležnih tijela.

Na cjelokupno razumijevanje rizika od pranja novca i financiranja terorizma utjecali su nedostaci na području prepoznavanja i procjene rizika: zaključci se donose na temelju empirijskih znanja zbog sustavnog nedostatka podataka; ne istražuju se podaci o neotkrivenom kriminalu; izvješća o sumnjivim transakcijama, kao i inozemni zahtjevi za suradnju ne obrađuju se sistematično.

Nije pokazano razumijevanje utjecaja određenih ranjivosti sustava na rizik od pranja novca i financiranja terorizma, kao primjerice „rupe“ u poznavanju kaznenih djela pranja novca i financiranja terorizma, kašnjenja u pravosuđu, nedostatak kadra, i slično.

Sva nadležna tijela objašnjavaju nizak rizik od financiranja terorizma odsustvom terorističkih činova na području Republike Hrvatske, dok su zanemareni rizici koje predstavljaju primjerice krijumčarenje migranata, te preostale zalihe oružja.

Primjećeni su nedostaci na razini stvaranja politika, odnosno ne dovoljna podrška strateškoj koordinaciji borbe protiv PNFT. Na operativnoj razini nadležna tijela su pokazala dobru općenitu koordinaciju, kao i koordinaciju na području pitanja vezanih uz PNFT, no treba biti unaprijeđeno na području komunikacije tijela izvršne vlasti, kao i na području ovlašćivanja nadzornih organa.

Predložene mjere - IO1

Hrvatska prvenstveno treba ojačati koordinaciju borbe protiv pranja novca i financiranja terorizma na visokoj političkoj razini. Potrebno je uputiti donositelje politika u mehanizme koordinacije SPNFT, artikulirati nacionalnu politiku SPNFT, ciljeve i mjere u strateškom okviru, kao i osigurati potrebne resurse, financijske i kadrovske, te dati ovlasti Međuinstitucionalnoj radnoj skupini potrebne za implementaciju politika SPNFT, te osigurati redovit nadzor implementacije politika SPNFT.

Hrvatska mora ojačati razumijevanje rizika od PNFT, produbiti ga u područjima koja su trenutno pokrivena Nacionalnom procjenom rizika i dalje proširiti prepoznavanje i procjenu rizika povezanih s pranjem novca (organizirani kriminal, rizika povezanih sa prekograničnim prijenosom gotovine, kao i rizika povezanih sa virtualnim sredstvima i pružateljima usluga virtualnih sredstava) i financiranjem terorizma (krijumčarenje migranata, preostale zalihe oružja). Uz to, Hrvatska bi trebala osigurati korištenje sveobuhvatnih kvantitativnih podataka (o stvarnom kriminalu i neotkrivenom kriminalu, podataka vezanih uz zathtjeve za inozemnom suradnjom, te drugih financijskih obavještajnih podataka), uz svoje empirijsko znanje.

Potrebno je postaviti mehanizme komunikacije među tijelima izvršne vlasti i nadzornim tijelima za potrebe poduzimanja pravovremenih i adekvatnih mjera u slučajevima kada su ovlaštene/licencirane osobe osumnjičene u kaznenim djelima, kao i za dijeljenje informacija nadzornih tijela sa tijelima izvršne vlasti u slučajevima kada za određene obveznike zakona o sprječavanju pranja novca potencijalno postoji sumnja na zloupotrebu ili umješnost u kaznena djela.

Prilikom razvoja akcijskog plana Nacionalne procjene rizika, Hrvatska bi trebala osigurati da su njegove mjere usmjerene na smanjenje rizika od pranja novca i financiranja terorizma, te da su one mjerljive, da imaju konkretan vremenski okvir za implementaciju, te da postavljaju specifične ciljeve i ishode koji su ostvarivi i mjerljivi.

Hrvatska bi trebala nastaviti poduzimati mjere za smanjenje upotrebe gotovine, a naročito na području gotovinskih transakcija od strane fizičkih osoba u nekretninskom poslovanju.

5.1.2. Pravni sustav i operativna pitanja

Ključni nalazi - IO6

Nadležna tijela imaju pristup širokom spektru izvora financijsko obavještajnih informacija prilikom provođenja istraga, međutim, financijsko obavještajne informacije većinom bivaju korištene u svrhu pribavljanja dokaza i praćenja sredstava proizašlih iz kaznenog predikatnog djela, a rijetko u kontekstu istraga vezanih uz pranje novca, te nikad vezano uz istrage financiranja terorizma.

Tijela izvršne vlasti surađuju sa Uredom za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma u svrhu prikupljanja potrebnih informacija u okviru njihovih istraga. Iako je većina istraga pokrenuta na osnovu prosljeđenih informacija od strane Ureda, omjer između količine prosljeđenih informacija i pokrenutih istraga ostaje malen.

Ured svoje analize prosljeđuje drugim nadležnim tijelima, no u nekim slučajevima prosljeđena su tijelima bez ovlasti za provođenje zakona, najčešće u slučajevima vezanim uz financiranje terorizma, obzirom da se u tim slučajevima predmeti predaju Sigurnosno obavještajnoj agenciji.

Jednom kad je slučaj prepoznat, nadležna tijela adekvatno i na siguran način razmjenjuju potrebne informacije, iako IT sustav nije u potpunosti implementiran kao podrška elektroničkoj cirkulaciji informacija između Ureda i ostalih nadležnih tijela.

Hrvatska je uvela sustav elektroničkog prijavljivanja sumnjivih transakcija, no on se koristi samo od strane banaka i Hrvatske Pošte. Ostali subjekti koji su dužni prijavljivati sumnjive transakcije to čine slanjem papirnatih obrazaca, što predstavlja nedostatak po pitanju

sigurnosti povjerljivih podataka, pravovremenog reagiranja, kao i dodatnog opterećivanja Ureda.

Također, nedostatak točnih statističkih podataka otežava nadležnim tijelima stvaranje šire slike o situaciji po pitanju pranja novca i financiranja terorizma u državi, kao i donošenje primjenjivih zaključaka.

Naposljetku, trenutna granica za prijavljivanje gotovinskih transakcija koja je postavljena na 200,000.00 HRK smatra se nerazumno obzirom na razinu korištenja gotovine u zemlji, uočene tipologije, te granicu za obavljanje ili primanje plaćanja u gotovini od strane pravnih osoba koja je postavljena na 75,000.00 HRK.

Ključni zaključci - IO7

Zakonodavstvo pruža tijelima izvršne vlasti široke mogućnosti za prepoznavanje i istraživanje pranja novca, no pranje novca nije prepoznato kao prioritet na nacionalnoj razini. Iako im je dostupan velik broj izvora informacija o mogućim kaznenim djelima pranja novca (kao što su primjerice informacije kojima raspolaže Ured, informacije proizašle iz financijskih istraga, kao i zahtjeva za međunarodnu suradnju), nadzorni tim se nije uvjerio da bivaju korišteni kako bi se pokrenule istrage za pranje novca, već da je fokus bio većinom na prikupljanje informacija o predikatnom djelu.

Suci, a do neke mjere i tužitelji, pokazali su ograničeno razumijevanje nekih elemenata kaznenog djela pranja novca. Primjerice, visoki dokazni pragovi za kazneno djelo pranja novca obično uzrokuju da nadležna tijela prebace slučaj u treće zemlje u kojima se predikatno kazneno djelo dogodilo.

Financijske istrage provode se u sklopu istraga predikatnih djela. Iako je to svakako pohvalno, istrage i dokazi prikupljeni njihovim provođenjem rijetko pokreću istrage u vezi s pranjem novca. Pa su tako neka predikatna djela visokog rizika od pranja novca (primjerice trgovina drogom i korupcija) redovito procesuirana, no istrage vezane uz njih nisu pokrenule daljnje istrage koje bi dovele do presuda za kazneno djelo pranja novca.

Također, sankcije koje su do sada primjenjene za kaznena djela pranja novca ocijenjene su kao ne dovoljno učinkovite, ne dovoljno odvraćajuće, minimalne, te ne razmjerne težini kaznenog djela i s njim povezanim rizicima. Nadalje, česta je primjena uvjetnih osuda.

Nacionalna procjena rizika iz 2020. godine prepoznaje ovaj problem, no njezin akcijski plan ne pruža njegovo rješenje.

Ključni nalazi - IO8

Hrvatske vlasti imaju zakonske ovlasti za otkrivanje i oduzimanje sredstava i imovinske koristi stečenekaznenim djelima, te postupanje nadležnih tijela posljednjih godina pokazuje da se oduzimanje smatra ciljem politike u određenoj mjeri. Hrvatska je zaplijenila znatnu imovinsku korist stečenu domaćim predikatnim kaznenim djelima, nonije postignut nikakav opipljiv rezultat u pogledu oduzimanja za kaznena djela pranja novca. Ograničene informacije su stavljene na raspolaganje u pogledu oduzimanja imovinske koristi stečene stranim predikatnim kaznenim djelima. U Hrvatskoj do sada nije bilo oduzimanja vezanih uz financiranje terorizma.

Velik je raskorak između oduzete i privremeno oduzete imovine. Imovina može biti privremeno oduzeta maksimalno na vremenski period od dvije godine, no neopravdana kašnjenja u složenim kaznenim predmetima uzrokuju oslobađanje oduzete imovine, te se stvara rizik od njenog rasipanja.

Carinska uprava se u nadzoru prekograničnog prijenosa gotovine služi raznim taktikama kako bi neprijavljen novac bio otkriven, no prekogranične kontrole gotovine rijetko su pokretale bilo kakve daljnje kaznene istrage. Također, administrativne sakncije koje se primjenjuju za neprijavljenu ili lažno prijavljenu gotovinu su same po sebi niske, te se ne smatraju odvraćajućima.

Oduzimanje imovine nije uvijek u skladu sa nacionalnim procjenama rizika. Većina oduzete imovine povezano je sa prijevaram, koja je ocijenjena kao srednja opasnost od pranja novca. Količina oduzete imovine povezana s korupcijom, trgovinom drogom iporeznom utajom, odnosno djelima visokog rizika od pranja novca, jest visoka, no svejedno ne dovoljno visoka kako bi bila u korelaciji sa procjenjenim rizicima. Oduzimanje imovine vezano uz kazneno djelo pranja novca vrlo je ograničeno.

Predložene mjere IO6

Hrvatska mora osigurati Uredu za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma adekvatnu podršku u vidu ljudskih resursa. Na slobodnim radnim mjestima u Uredu potrebno

je što hitnije zaposliti profesionalne djelatnike koji raspolažu neophodnim znanjima i vještinama.

Ured se mora pobrinuti da se njegovi predmeti prosljeđuju prvenstveno tijelima sa ovlastima za provedbu zakona, uključujući razradu daljnjih postupaka, dok se s druge strane tijela za provedbu zakona moraju pobrinuti o redovitom povratnom izvješćivanju ureda o ishodima proslijeđenih slučajeva, kao i o kvaliteti informacija pruženih od strane Ureda. Ured bi trebao poboljšati svoje strateške analize s ciljem utvrđivanja novonastajućih trendova i tipologija, s fokusom na više rizike od pranja novca i financiranja terorizma.

Neophodno je da Hrvatska ubrza implementaciju novog i sigurnog informatičkog sustava u svrhu razmjene informacija među tijelima izvršne vlasti i Uredom. Također, potrebno bi bilo razmotriti trenutnu granicu za prijavljivanje gotovinskih transakcija, te ih adekvatnije harmonizirati.

Predložene mjere IO7

Hrvatska bi trebala uspostaviti nacionalnu politiku sa prioritetom identifikacije, istrage i procesuiranja slučajeva pranja novca u skladu sa svojim profilom rizika. Hrvatska bi trebala osigurati da su tumačenje i razumijevanje kaznenog djela pranja novca od strane pravosuđa i tijela izvršne vlasti usklađeni s međunarodnim standardima, što uključuje razvoj formalnih smjernica koje se oslanjaju na međunarodne i domaće zahtjeve za kazneno djelo pranja novca i dobre prakse za istragu i kazneni progon kaznenog djela pranja novca, promicanje razvoja sudske prakse o slučajevima pranja novca u skladu s međunarodnim standardima, kao i putem održavanja redovitih treninga.

Hrvatska bi trebala razviti smjernice koje bi pomogle tijelima izvršne vlasti u prepoznavanju i istraživanju kaznenih djela pranja novca, uključujući naputke o tome kako financijske istrage koje provode, kao i informacije prikupljene njihovim tokom, mogu pokrenuti istrage za pranje novca. Također, tijela izvršne vlasti trebala bi unaprijediti prepoznavanje, istragu i kazneni progon različitih vrsta pranja novca, s fokusom na pranje novca iz stranih predikatnih djela i zlouporabe pravnih osoba.

Hrvatska bi trebala provesti sveobuhvatnu analizu razloga koji uzrokuju neopravdana kašnjenja u sudskim postupcima složenijih predmeta, te primijeniti odgovarajuće popravne mjere. To može uključivati razmatranje zakonskih promjena o uvjetima potrebnim za potvrđivanje optužnice. Sukladno tome, Hrvatska bi također trebala revidirati kriterije za

izricanje sankcija za kazneno djelo pranja novca kako bi osigurala njihovu proporcionalnost te razmotriti i primjenu financijskih sankcija.

Predložene mjere IO8

Hrvatska mora postaviti oduzimanje imovine stečene kriminalnim djelom kao visoki prioritet u nacionalnoj politici borbe protiv pranja novca i financiranja terorizma. Moraju biti poduzete konkretne mjere s ciljem traganja i oduzimanja izravne, neizravne kao i inozemne financijske koristi. Postignuti rezultati takvih mjera trebali bi biti u skladu sa profilom rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Hrvatskoj.

Tijela izvršne vlasti trebala bi razviti jasne smjernice za pokretanje i provođenje paralelnih financijskih istraga usmjerenih na otkrivanje i praćenje domaće i strane imovinske koristi od kriminala, posebno u vezi s pranjem novca i instrumentima koji podliježu oduzimanju.

Hrvatska bi trebala ukinuti zakonske rokove za mjere privremenog oduzimanja imovine kako bi spriječila oslobađanje oduzete imovine prije izricanja osuđujuće presude i uvesti periodične sudske kontrole primijenjenih mjera, te osigurati odgovarajuće ljudske resurse raspoređene u Odjelu za istraživanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom, kako bi on bio operativan.

Također, Hrvatska bi trebala revidirati sustav sankcija vezan uz prekogranični prijenos gotovine, kako bi se osiguralo da su sankcije razmjerne, odvraćajuće i učinkovite.

5.1.3. Financiranje terorizma i financiranje proliferacije

Ključni nalazi IO9

Hrvatska je provela ograničenu analizu rizika od financiranja terorizma. Vlasti nemaju adekvatno razumijevanje fenomena financiranja terorizma, kao ni razumijevanje kako različite zakonite i nezakonite radnje mogu biti zloupotrijebljene u svrhu financiranja terorizma. U tom kontekstu nisu adekvatno analizirani rizici predstavljeni takozvanom „Blkanskom rutom“, financiranjem članova obitelji terorista, kao i krijumčarenjem migranata, dok su organizirane kriminalne skupine u tom kontekstu analizirane adekvatno.

Provedeno je nekoliko preliminarnih istraga potencijalno vezanih s terorizmom i financiranjem terorizma, no one nisu dovele do formalnih kaznenih ili financijskih istraga, te s

toga do sada u Hrvatskoj nije postignut kazneni progon i osuda za kazneno djelo financiranja terorizma. Dok je u nekim slučajevima uzrok tomu stvarni nedostatak kaznene osnove, u drugim slučajevima uzrok tomu je nedostatak razmatranja elemenata financiranja terorizma od strane nadležnih tijela.

Hrvatska je usvojila Nacionalnu strategiju za prevenciju i suzbijanje terorizma, kao i Akcijski plan, no bez konkretnih i sveobuhvatnih mjera vezanih uz financiranje terorizma. U nedostatku osuda za kazneno djelo financiranja terorizma, nemoguće je procijeniti do koje mjere bi primjenjene sankcije bile proporcionalne i odvraćajuće.

Ključni nalazi IO10

Hrvatska provodi UN-ove ciljane financijske sankcije za financiranje terorizma oslanjajući se na okvir EU, koji ne osigurava provedbu istih „bez odgode“. Ne postoji nacionalni pravni okvir kojim bi se prevladala odgoda njihove provedbe. Također nije postavljen nacionalni okvir za identifikaciju i određivanje osoba i entiteta u skladu s Rezolucijama 1267/1989 i 1988 i 1373. Nikakvi postupci ili mehanizmi za uklanjanje ili odmrzavanje imovine nisu javno dostupni.

Banke i drugi subjekti koji su članovi većih financijskih grupa pokazali su dovoljno razumijevanje ciljanih financijskih sankcija koje se odnose na financiranje terorizma. Alati za implementaciju ciljanih financijskih sankcija kojima se ti subjekti služe osiguravaju pravovremeno ažuriranje i učinkovito otkrivanje potencijalnih slučajeva. Manji subjekti pokazali su slabosti na području razumijevanja potreba vezanih uz učestalost i opseg provjera.

U Hrvatskoj nisu identificirana i zamrznuta sredstva ili imovina prema UN-ovim oznakama vezana uz financiranje terorizma. Većina subjekata pokazala je svjesnost o zahtjevima zamrzavanja imovine dok ih je nekoliko potvrdilo da su imali lažno pozitivna podudaranja s osobama s UN-ova popisa ciljanih financijskih sankcija. Među financijskim institucijama i obveznicima drugih profesija nefinancijskog sektora postojala je nesigurnost u vezi primatelja kojem su dužni podnijeti izvještaj, odnosno jesu li ga dužni podnijeti Uredu, MUP-u ili MVEP-u. Uzrok tomu je što MVEP, kao nadležno tijelo za primanje izvješća o zamrzavanju, nije pokazalo da aktivno obavlja svoju ulogu u provedbi zahtjeva o zamrzavanju imovine u zemlji.

Mjere poduzete za implementiranje UN-ovih ciljanih sankcija, kao i mjere za sprječavanje zloupotrebe neprofitnih organizacija u svrhu financiranja terorizma ne smatraju se

adekvatnima jer su pod utjecajem ograničenog cjelokupnog razumijevanja rizika od financiranja terorizma pokazanog od strane vlasti.

Ključni nalazi - IO11

Hrvatska se u implementaciji UN-ovih odredbi vezanih uz financiranje proliferacije oslanja na Europsko zakonodavstvo, koje ne osigurava implementaciju „bez odgode“, te ne postoji nacionalni zakonodavni okvir koji bi odgodu implementacije uklonio. Većina obveznika svjesna je obveza zamrzavanja sredstava, no usprkos tome u Hrvatskoj nije bilo zamrznutih sredstava na osnovu UN-ovih odredbi vezanih uz financiranje proliferacije.

Preporučene mjere - IO9

Hrvatska bi trebala provesti analizu svih slučajeva gdje je provedena preliminarna istraga kako bi se otkrili potencijalni izazovi u provođenju istraga i kaznenih progona za financiranje terorizma, aktivno koordinirati tijela izvršne vlasti i državnog odvjetništva kako bi se otkrile, analizirale, istražile i kazнено progonile sve potencijalne aktivnosti financiranja terorizma.

Hrvatska bi trebala provesti dublju procjenu rizika od financiranja terorizma, uključujući nacionalne i sektoralne ranjivosti. Rizici vezani uz strane terorističke borbe i njihove članove obitelji, krijumčarenje migranata i droge, te skupine organiziranog kriminala treba adekvatno analizirati i procijeniti, s ciljem podizanja svijesti o rizicima financiranja terorizma.

Preporučene mjere IO10

Neophodno je da Hrvatska uspostavi nacionalni okvir za provedbu UN-ovih mjera ciljanih financijskih sankcija vezanih uz financiranje terorizma kako bi se osigurala njihova provedba bez odgađanja.

Potrebno je provesti dubinsku i sveobuhvatnu procjenu rizika sektora nevladinih neprofitnih organizacija, uz uključivanje njihovih predstavnika, kako bi se identificirale podskupine nevladinih organizacija koje bi mogle biti podložne zloupotrebama u svrhu financiranja terorizma, te osigurati adekvatno informiranje nevladinih organizacija o ovoj problematici.

Hrvatska mora uspostaviti jasan mehanizam za podnošenje izvješća Ministarstvu vanjskih i europskih poslova o zamrznutoj imovini, odrediti osobu primatelja tih izvješća, te osigurati da odgovorni primatelj raspolaže znanjem, ovlastima i uputama za poduzimanje mjera nakon zaprimanja tih izvješća.

Preporučene mjere IO11

Hrvatska bi trebala osigurati zakonodavni okvir kojim bi se u nacionalno zakonodavstvo bez odgode implementirale UN-ove odredbe vezane uz financiranje proliferacije.

5.1.4. Preventivne mjere

Ključni nalazi IO 4

Razina razumijevanja rizika od pranja novca, kao i od financiranja terorizma varira po sektorima, bivajući najviša među bankama, a niža među ovlaštenim mjenjačima, odvjetnicima i javnim bilježnicima. Općenito, svi obveznici Zakona o SPNFT svjesni su svojih obaveza u odnosu na Zakon, no financijske institucije pokazuju jasno razumijevanje obaveza, pružatelji usluga virtualnih sredstava pokazuju razumijevanje na prihvatljivoj razini, dok razumijevanje obaveza od strane pravnih i fizičkih osoba nefinancijskog sektora varira, te većinom biva na osnovnoj razini.

Gdje je razumijevanje obveznikao rizicima pranja novca i financiranja terorizma ograničeno, postoji direktan utjecaj na primjenu mjera za smanjenje rizika. Dok banke pokazuju napredne prakse u primjeni pristupa koji se temelji na riziku, u skladu s procjenama rizika u vlastitoj djelatnosti, te dok ovlašteni mjenjači, odvjetnici i javni bilježnici razvijaju vlastite pokazatelje rizika, većina ostalih financijskih institucija, (kao i djelatnika nefinancijskog sektora, primjerice trgovce nekretninama) primjenjuje mjere za smanjenje rizika jednoliko, bez prilagođavanja procjene rizika karakteristikama vlastitog poslovanja, te po unaprijed određenim kriterijima postavljenim od strane nadzornih tijela.

Preporučene mjere IO4

Hrvatska bi trebala pružiti podršku svim obveznicima u povećavanju razine razumijevanja rizika od pranja novca i financiranja terorizma s fokusom na rizike pojedinog sektora. Potrebno je osigurati da obveznici procjenjuju rizike u skladu sa specifičnostima svoga poslovanja, kao i bazom klijenata, te da odlučuju o specifičnim i individualnim mjerama za smanjenje rizika koje su u skladu sa njihovim specifičnostima poslovanja i rizika od pranja novca, a posebice od financiranja terorizma.

Hrvatska bi trebala osigurati da obveznici poboljšaju svoju primjenu mjera dubinske analize, uključujući identifikaciju i provjeru svojih kupaca, kao i ostale zahtjeve dubinske analize, na temelju dinamičkog profila rizika kupca. Posebnu pozornost treba posvetiti otkrivanju stvarnih vlasnika korporativnih klijenata, posebno kada se radi o složenim strukturama.

5.1.5. Nadzor

Ključni nalazi IO3

Sva četiri nadzorna tijela (HNB, HANFA, Porezna uprava, Financijski inspektorat) imaju uspostavljene pravne mjere za sprječavanje osuđivanih osoba u obnašanju upravljačkih funkcija, kao i da budu stvarni vlasnici obveznika zakona o SPNFT, no HNB primjenjuje najrobusnije mjere, uključujući provjeru zaprimljenih informacija, dok HANFA i Porezna uprava, kao i druga tijela vrše administrativne provjere bez provjere o statusu kažnjavanja. Nadalje, ne postoje obveze licenciranja za računovođe, pružatelje usluga virtualnih sredstava, kao ni za trgovce plemenitim metalima i kamenjem.

Općenito, razumijevanje rizika od pranja novca variralo je u sva četiri nadzorna tijela. HNB i Financijski inspektorat pokazali su sveobuhvatno razumijevanje rizika, te u manjoj mjeri HANFA. Razumijevanje rizika od financiranja terorizma nije se pokazalo dovoljnim u svim nadzornim tijelima, no opet su HNB i Financijski inspektorat pokazali razmjerno bolje razumijevanje. Porezna uprava nije pokazala zadovoljavajuću razinu razumijevanja rizika niti od pranja novca niti od financiranja terorizma. Jednako kao i razumijevanje rizika, tako i odvratajući učinak sankcijskih mjera varira, bivajući najsnažniji od strane HNB-a i Financijskog inspektorata, te slabiji od strane HANFA-e i Porezne uprave.

Komunikacija i angažman između obveznika i nadzornih tijela ocjenjeni su dobrim. Nadzorna tijela upućuju znatan broj smjernica obveznicima, HNB, HANFA te Financijski inspektorat provode godišnje obuke koje pokrivaju stavke kao što su tipologije, indikatori, novi trendovi, zakonske primjene, i slično, te je isto podržano obukom i angažmanom koji osigurava Ured za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma.

Preporučene mjere IO3

Hrvatska bi trebala osigurati svim nadzornim tijelima neophodne ljudske resurse kako bi se osigurao adekvatan nadzor, kao i ispunjavanje ostalih obveza nadzornih tijela. Popunjavanje slobodnih radnih mjesta iskusnim profesionalnim kadrom smatra se hitnim prioritetom.

Također, treba implementirati adekvatan sustav licenciranja pružatelja usluga virtualnih sredstava, trgovaca plemenitim metalima i kamenjem, te računovođa, kao i uvesti dosljednu kontrolu ulaska na tržište tih subjekata.

HNB bi trebao nastaviti, a HANFA bi trebala pojačati svoje napore u primjeni snažnih mjera za ulazak na tržište. Ostala nadzorna tijela trebala bi uvesti učinkovite mjere za sprječavanje kažnjavanja osoba i njihovih suradnika da imaju ili budu stvarni vlasnici značajnog ili kontrolnog dijela ili da imaju upravljačku funkciju u društvima prilikom izdavanja ovlaštenja i licenci za rad.

5.1.6. Pravne osobe

Ključni nalazi – IO5

Informacije o osnivanju i vrstama pravnih osoba javno su dostupne, uključujući zakonske propise i dodatne smjernice i objašnjenja, međutim nema dovoljno javno dostupnih informacija koje naglašavaju zahtjev za upisom u registar stvarnih vlasnika za strane fondove iz država koje nisu članice EU prilikom osnivanja pravnih osoba u RH.

Nadležna su tijela pokazala određeno razumijevanje ranjivosti pravnih osoba, no većina informacija u njihovom posjedu nije sistematički obrađena kako bi se konkretno procijenio rizik od zloupotrebe pojedinih skupina pravnih osoba u svrhu pranja novca i financiranja terorizma.

Hrvatska ima širok spektar mjera kojima se može ublažiti rizik od zloupotrebe pravnih osoba, kao primjerice, sudski registar i registar stvarnih vlasnika, no oni svejedno pokazuju određene slabosti i ranjivosti na zloupotrebu, kao na primjer nedostatak stalnog praćenja promjena u tim registrima.

Predložene mjere – IO5

Hrvatska bi trebala provesti dubinsku procjenu rizika pravnih osoba u Hrvatskoj, kako bi se prepoznali, procijenili i razumjeli rizici od pranja novca i financiranja terorizma kojima su pravne osobe izložene.

Trebali bi se ustrojiti mehanizmi provjere svih informacija predočenih prilikom osnivanja pravnih osoba, mehanizmi stalne provjere, kao i mehanizmi suradnje i razmjene podataka među registrima, kojima bi se pravovremeno prepoznale promjene strukture vlasništva.

5.1.7. Međunarodna suradnja

Ključni nalazi - IO2

Ocijenjeno je da Hrvatska pruža konstruktivnu podršku na području međunarodne pravne suradnje i izručivanja vezanih uz pranje novca, predikatnih djela i financiranja terorizma, po načelu reciprociteta. U praksi, suradnja se odvija uglavnom sa državama u neposrednoj blizini Hrvatske, što se temelji na nizu bilateralnih i multilateralnih ugovora.

Iako nije bilo poteškoća u međunarodnoj suradnji, za zahtjeve za međunarodnu suradnju upućenima kroz Ministarstvo pravosuđa i uprave primjećeno je da postoje povremena kašnjenja. Niti Ministarstvo pravosuđa i uprave niti Državno odvjetništvo ne raspolažu mehanizmima za prioritetiziranje zahtjeva za međunarodnu suradnju.

Zahtjevi za međunarodnu suradnju upućeni drugim državama od strane Hrvatske u skromnom su broju, kao i zahtjevi za zapljenu i zamrzavanje imovine u inozemstvu. Uzrok tomu je ograničeno razumijevanje kaznenog djela pranja novca objašnjeno u prethodnim djelovima izvještaja, te nije u skladu sa profilom rizika od pranja novca i financiranja terorizma kojem je izložena Hrvatska na osnovu geografskog položaja i njemu shodnih predikatnih djela. Također, većina zahtjeva za suradnju upućenih u inozemstvo od strane Hrvatske, biva odbijeno od strane zemalja kojima su upućeni, te Hrvatska nije poduzela sistematičan pristup otkrivanja uzroka koji iza toga stoje.

Neformalna suradnja predstavlja snažniju stranu sustava, no bez obzira, teško je procijeniti u kojoj mjeri tijela izvršne vlasti i Ured za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma

spontano i samoinicijativno dostavljaju potrebne i relevantne informacije drugim inozemnim tijelima s kojima surađuju.

Iako su nadzorna tijela pokazala relativno dobru razinu međunarodne suradnje, ocjenjeno je da Porezna uprava ne raspolaže zakonodavnim okvirom i kanalima za razmjenu informacija u svojoj nadležnosti vezanih uz nadzor sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u sektoru igara na sreću.

Preporučene mjere IO2

Hrvatska bi trebala uvesti ciljeve na političkoj razini za sustavno traženje međunarodne suradnje u istragama kaznenih djela pranja novca, povezanih predikatnih djela, te financiranja terorizma s međunarodnim elementom, te pomoć i suradnju treba zahtijevati u skladu sa profilom rizika Hrvatske. Posebnu pozornost treba usmjeriti na zamrzavanje i oduzimanje imovine premještene u inozemstvo u svim relevantnim slučajevima.

Potrebno je poduzeti mjere sistematične analize slučajeva za koje je odbijen zahtjev za međunarodnom suradnjom upućen od strane Hrvatske, te poduzeti odgovarajuće radnje kako bi se utvrdile i otklonile sustavne smetnje koje sprječavaju međunarodnu suradnju.

Također, potrebno bi bilo izraditi smjernice za određivanje prioriteta među zahtjevima za međunarodnom suradnjom primljene kroz sve relevantne kanale i osigurati da sustavi upravljanja predmetima za međunarodnu suradnju budu usklađeni sa rokovima koji se daju nadležnim tijelima.

Naposlijetku, Hrvatska bi trebala razmotriti proširenje spektra postojećih bilateralnih ugovora kako bi se osigurala upotreba što efikasnijih kanala za komunikaciju u vezi sa međunarodnim zahtjevima za suradnju.

6. Zaključak

Obzirom na začetke sprječavanja pranja novca u 80-im godinama prošloga stoljeća, o napretku njegovog nastojanja u sprječavanju toga globalnog fenomena, kao i enormnom trudu koji se u njegovo sprječavanje ulaže, možda najbolje svjedoči brojnost međunarodnih organizacija, konvencija i nadnacionalnog zakonodavstva kojise danas tom problematikom bave, kao i relativno kratak vremenski rok koji je bio potreban da ih iznjedri. Ipak,

globalizirani svijet i ubrzan razvoj modernih tehnologija za sobom povlače nove izazove. Obzirom da „vrag nikad ne spava“, odnosno, da organizirani kriminal uvijek pronalazi nove izvore prihoda i načine djelovanja, te da za njim neminovno dolazi i pranje novca kao posljedica štetna po društvo u cjelini, ni borba protiv pranja novca nema vremena za odmor, te tijela koja se njome bave žude za konstantim budnim praćenjem novih trendova, kao i zakonodavstvo koje tu problematiku uređuje za stalnom evolucijom i prilagodbom svojih odredbi.

Kako na globalnoj, tako je i na nacionalnoj razini nužan razvoj i unaprjeđenje zakonskih propisa za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. Od donošenja inicijalnog Zakona o sprječavanju pranja novca, kao i osnivanja Ureda za sprječavanje pranja novca 1997., čime je Hrvatska iznijela jasan stav prema problematici pranja novca, kao i od prvog *on-site* posjeta MONEYVAL-ovih (odnosno tada još PC-R-EV) stručnjaka 1999. godine, prevaljen je velik put. Putem ukupno pet MONEYVAL-ovih procjena hrvatskog sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, jasan je MONEYVAL-ov utjecaj na njegov razvoj, te je kroz pet MONEYVAL-ovih izvješća o izvršenim procjenama, lako zamijetiti brojne pomake ostvarene u posljednja dva desetljeća koji su za cilj imali unaprjeđenje sustava, kao i njegovo usklađenje sa međunarodnim normama sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. No bez obzira na ostvarene napretke, ton posljednjeg izvješća daje naslutiti da je Hrvatska u ta dva desetljeća mogla napredovati puno više. Iako su u posljednjem izvješću određeni segmenti sustava pohvaljeni, kao primjerice razina usklađenosti hrvatskog zakonodavstva s međunarodnim standardima, čime su nadležnim tijelima pružene ovlasti za provođenje istraga pranja novca, te otkrivanje i zapljenu ilegalno stečenih sredstava, hrvatski naporu uloženi u procjenu rizika neprofitnih organizacija putem dvije nacionalne procjene rizika, kao i konstruktivna pomoć koju Hrvatska pruža u međunarodnoj suradnji, primjećeni su i brojni nedostaci sustava i prostor za njegov napredak. Primjerice, bez obzira na ovlasti kojima nadležna tijela raspolažu u provođenju istraga pranja novca, većinom su te ovlasti usmjerene ka istragama predikatnih djela. Uzrok tomu možda leži u osvrtu MONEYVAL-ovih procjenitelja na neadekvatnu razinu razumijevanja rizika od pranja novca od određenih nadležnih tijela, primjerice Porezne uprave, kao i nedovoljno razumijevanje kaznenog djela pranja novca od strane sudaca i u jednoj mjeri od strane tužitelja. Na tom tragu valja istaknuti da je većina presuda za pranje novca predloženih timu procjenitelja bilo za slučajeve pranja novca jednostavnog karaktera, gdje su predikatna djela

bila prijevara i računalna prijevara.⁶² U jednu ruku to možemo smatrati i paradoksalnim, obzirom na razinu rizika „Balkanske rute“ na kojoj se Hrvatska nalazi, odnosno rizika od pranja novca stečenog primjerice kaznenim djelom trgovine drogom.

Osim očitih brojnih nedostataka Hrvatskog sustava sprječavanja pranja novca, veliki prostor za napredak postoji i na globalnoj razini. Obzirom na enormne trudove međunarodne zajednice uložene u sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, određeni trendovi i statistički pokazatelji zabrinjavaju. Tako primjerice UNDOC procjenjuje da je godišnje na globalnoj razini oprano negdje između 800 milijardi i dva bilijuna američkih dolara, što ugrubo predstavlja dva do pet posto globalnog BDP-a.⁶³ Čak i kada bi bilo moguće iskorijeniti sav organizirani kriminal, te na taj način poništiti njegov profit ostvaren na globalnoj razini, pad BDP-a u iznosu od pet posto na globalnoj razini, moguće bi potaknuo financijsku krizu veću od financijske krize uzrokovane slomom tržišta hipotekarnih kredita u SAD-u 2007. godine, za koju „institucije poput UN-a, MMF-a i Svjetske banke govore kao o najdubljoj recesiji nakon Drugog svjetskog rata, čije se posljedice još uvijek ne mogu u potpunosti sagledati.“⁶⁴ Usporedbe radi, 2009. godine utjecajem financijske krize, stvarni BDP u Europskoj Uniji smanjio se za 4.4%.⁶⁵ Također, iako rekordne zapljene droge, koje pune članke između ostalog i hrvatskih novina⁶⁶, ukazuju na dobar rad hrvatskih organa vlasti u suradnji sa međunarodnim organima u prevenciji trgovine drogom, one isto tako upućuju i na porast potražnje za narkoticima u razvijenim zapadnim državama. Ti faktori direktno dovode u pitanje buduće rezultate velikih napora međunarodne zajednice uložених u borbu protiv organiziranog kriminala i pranja novca stečenog njime, te ukazuju na potrebu konstantnog razvoja, usavršavanja i traženja novih pristupa u rješavanju globalnih problema uzrokovanih njime.

⁶² Committee of experts on the evaluation of anti-money laundering measures and the financing of terrorism (MOEYVAL) - Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures Croatia; Fifth Round Mutual Evaluation report (December, 2021.), str 90, <https://rm.coe.int/moneyval-2021-24-mer-hr-en/1680a56562>

⁶³ United Nations, Office on Drugs and Crime, <https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/overview.html>

⁶⁴ Mlikotić, S. (2010), Globalna financijska kriza – uzroci, tijek i posljedice, Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja, Vol. 44 No. 89, str. 83 – 84, <https://hrcak.srce.hr/file/144354>

⁶⁵ Eurostat, Statistics Explained, Nacionalni računi i BDP, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=National_accounts_and_GDP/hr&oldid=258964

⁶⁶ Primjerice, o rekordnoj zapljени heroína u Hrvatskoj u luci Ploče, kada je zaplijenjeno skoro 220 kilograma heroína, skupa sa 62 kilograma kokaina. Više na: <https://www.vecernji.hr/vijesti/u-luci-ploce-otkrili-su-cak-220-kilograma-heroína-1554325>

Literatura

1. Abadinsky, H. (1990.), Organized crime, Chicago
2. Cindori, S. (2007.), Sustav sprječavanja pranja novca, Financijska teorija i praksa, Vol. 31, No. 1
3. Cindori, S. (2010.), Sustav sprječavanja pranja novca, Pravni fakultet, Zagreb
4. Cindori, S. et al. (2020.), Sustav sprječavanja pranja novca: Nove prijetnje globalnoj sigurnosti, Zagreb
5. Council of Europe, Committee of Ministers, Resolution (76) 3, On committee structures, terms of reference and working methods (Adopted by the Committee of Ministers on February 1976 at the 254th meeting of the Ministers' Deputies)
6. Council of Europe, Committee of Ministers, Resolution Res(2005)47 on committees and subordinated bodies, their terms of reference and working methods (Adopted by the Committee of Ministers on 14 December 2005 at the 951st meeting of the Ministers' Deputies)
7. Council of Europe, Resolution CM/Res(2010)12 on the Statute of the Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism (MONEYVAL), (Adopted by the Committee of Ministers on 9 October 2013 at the 1180th meeting of the Ministers' Deputies)
8. Council of Europe, Resolution CM/Res(2013)13 on the statute of the Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism (MONEYVAL), (Adopted by the Committee of Ministers on 9 October 2013 at the 1180th meeting of the Ministers' Deputies)
9. Council of Europe, Resolution CM/Res(2017)19 amending Resolution CM/Res(2013)13 on the statute of the Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of terrorism (MONEYVAL), (Adopted by the Committee of Ministers on 27 September 2017 at the 1295th meeting of the Ministers' Deputies)

10. Council of Europe, Resolution CM/Res(2020)5 amending Resolution CM/Res(2013)13, as amended by Resolution CM/Res(2017)19, on the statute of the Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism (MONEYVAL), (Adopted by the Committee of Ministers on 1 July 2020 at the 1380th meeting of the Ministers' Deputies)
11. Committee of experts on the evaluation of anti-money laundering measures and the financing of terrorism (MOEYVAL) - Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures Croatia; Fifth Round Mutual Evaluation report (December, 2021)
12. Gillmore W. C., (1999), Dirty money: the evolution of money laundering counter-measures, Strasbourg
13. Iljkić, D. (2015), Pranje novca u domaćem i stranom zakonodavstvu, FIP-Financije i pravo, Vol. 3 No. 1
14. Mathers, C. (2004), Crime School: Money laundering, Buffalo, N.Y.
15. McPherson, G. (2017), Floating on a Sea of Funny Money: An Analysis of Money Laundering Through Miami Real Estate and the Federal Government's Attempt to Stop it, University of Miami law school
16. Mlikotić, S. (2010), Globalna financijska kriza – uzroci, tijek i posljedice, Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja, Vol. 44 No. 89
17. Odluka o uvjetima i načinu otvaranja i vođenja računa nerezidenata u banci, HNB, NN 124/2006
18. Petrović, T. (2021), Inicijativa međunarodnih organizacija u prevenciji pranja novca i financiranja terorizma, Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja, Vol. 55 No. 107
19. Seagrave, S. (1996), Lords of the Rim, London
20. Ured za sprječavanje pranja novca, (2011.) Tipologije pranja novca (Primjeri iz tuzemne i inozemne prakse), Zagreb

Mrežne stranice

<https://www.fatf-gafi.org/about/whoweare>

<https://www.fatf-gafi.org/publications/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions/documents/increased-monitoring-march-2022.html>

<https://www.fatf-gafi.org/pages/co-operationcouncilfortheArabstatesofthegulfgcc.html>

[https://www.fatf-gafi.org/publications/high-riskandnon-cooperativejurisdictions/more/aboutthenon-cooperativecountriesandterritoriesnccinitiative.html?hf=10&b=0&s=desc\(fatf_releasedate\)](https://www.fatf-gafi.org/publications/high-riskandnon-cooperativejurisdictions/more/aboutthenon-cooperativecountriesandterritoriesnccinitiative.html?hf=10&b=0&s=desc(fatf_releasedate))

<https://www.fatf-gafi.org/publications/mutualevaluations/documents/effectiveness.html>

<http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfgeneral/documents/strategic-vision-global-network.html>

<https://www.coe.int/en/web/moneyval/moneyval-brief>

<https://www.coe.int/en/web/about-us/do-not-get-confused>

<https://www.coe.int/en/web/moneyval/evaluations/compliance>

<https://www.coe.int/en/web/moneyval/moneyval-brief/members/observers>

https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805d91ee

https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805ce2da

https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c77e5

https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680758cb9

<https://rm.coe.int/09000016804f9e36>

<https://rm.coe.int/09000016809ee5d3>

<https://www.imf.org/external/np/leg/amlcft/eng/aml1.htm>

<https://egmontgroup.org/members-by-region/>

<https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/overview.html>

<https://ec.europa.eu/eurostat/statistics->

[explained/index.php?title=National accounts and GDP/hr&oldid=258964](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=National_accounts_and_GDP/hr&oldid=258964)

https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/sprecavanje-pranja-novca-i-financiranja-terorizma/-/asset_publisher/62b7db3014/content/me-unarodne-institucije-i-grupe-koje-se-bave-problemom-pranja-novca-i-financiranja-terorizma?inheritRedirect=false

<https://www.nbcmiami.com/news/local/dadeland-mall-massacre-thursday-marks-40th-anniversary-of-cocaine-cowboys-shootout/127956/>

<https://www.vecernji.hr/vijesti/u-luci-ploce-otkrili-su-cak-220-kilograma-heroina-1554325>